

Eestimaa Looduse Fond

**Paganamaa maastikukaitseala ja Väike-Palkna maastikukaitseala
kaitsekorralduskava aastateks 2010-2020**

Kaupo Kohv ja Pille Tomson

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1 Üldosa.....	5
1.1 Kaitseala asend.....	5
1.2 Kaitsealaga seotud dokumendid ja õigusaktid.....	5
1.3 Kaitse-eesmärgid.....	6
1.4 Kaitsealade asustus.....	6
1.5 Kaitsealade maaomand.....	6
1.6 Kaitsealade huvigrupid.....	8
1.7 Kaitsealade maakasutus ja kaitse korralduse sotsiaalmajanduslik taust	10
2 Kaitseala väärtused ning neid mõjutavad tegurid ning vajalikud tegevused.....	12
2.1 Maastikud.....	12
2.1.1 Pinnamood	12
2.1.1.1 Piirioru maastik.....	12
2.1.1.2 Mõhnastik.....	13
2.1.1.3 Iseloomulikud pinnavormid.....	13
2.1.2 Pärandmaastikud	14
2.1.2.1 Liigendatud pärandmaastikud.....	14
2.1.2.2 Ajaloolised hooned ja traditsiooniline taluhoonestus.....	15
2.1.3 Üksikobjektid pärandmaastikul	16
2.1.3.1 Põlispuud.....	16
2.1.3.2 Riigipiir maastikulise ja kultuuriloolise objektina.....	16
2.1.3.3 Muinas- ja pärimusobjektid.....	17
2.1.4 Maastike vaatelised väärtused.....	18
2.1.4.1 Tornivaade kui Paganamaa sümbolvaade.....	18
2.1.4.2 Maastikuvaated.....	18
2.2 Elupaigad	19
2.2.1 Veekogud	19
2.2.1.1 Järved.....	19
2.2.1.2 Piirioja.....	20
2.2.2 Metsad	20
2.2.2.1 Loodusdirektiivi metsaelupaigad ja muud kaitseväärtusega metsad sihtkaitsevööndites.....	22
2.2.2.2 Väärtuslikud metsad piiranguvööndis.....	23
2.2.3 Rohumaad.....	24
2.2.3.1 Poollooduslikud rohumaad.....	24
2.2.4 Sood.....	25
2.2.4.1 Sood.....	25
2.3 Paganamaa elurikkus.....	26
2.3.1 Kaitsealused liigid	26
2.3.2 Paganamaa liigiline mitmekesisus	27
2.4 Puhkemajandus, loodusõpe ja teadustöö	27
2.4.1 Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik.....	27
2.4.2 Loodusõppeks ja puhkamiseks sobiv geograafiline asend	28
2.4.3 Pikaajaline loodusõppe traditsioon	29
2.4.4 Paganamaa legendid loodusõppe soodustajana	29
2.4.5 Olemasolev külastus-infrastruktuur	30
2.4.6 Pikaajaline rahvaärituste traditsioon	30
2.4.7 Head tingimused ja traditsioon uuringute ja praktikumide läbiviimiseks	31
3 Üldised põhimõtted majandustegevusele Paganamaa maastikukaitsealal	32

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

3.1	Külastus ja puhkemajandus	32
3.2	Maa-ainese kaevandamise põhimõtted.....	32
3.3	Metsade majandamine	32
3.4	Ehitustegevus ja planeeringud	34
3.5	Põllu-, rohumaa ja niidukoosluste hooldamine	35
4	Eelarve	37
4.1	Paganamaa maastikukaitseala kaitsetegevuste eelarve	38
4.2	Väike-Palkna maastikukaitseala kaitsetegevuste eelarve	38
5	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid.....	44
5.1	Paganamaa MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid	45
5.2	Väike-Palkna MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid.....	45
6	Kasutatud materjal.....	51
7	LISAD	52

Sissejuhatus

Vastavalt looduskaitseadusele on kõikidele kaitsealadele kohustuslik koostada kaitsekorralduskava. See määratleb kaitsealal paiknevad väärtused ja kaitse-eesmärgid, mis on püstitatud nende väärtuste säilimiseks ning väärtusi mõjutavad tegurid. Kaitsekorralduskavas kavandatakse väärtuste säilimiseks vajalikud tegevused, määratakse prioriteedid ja eelarved.

Käesoleva kaitsekorralduskava on koostatud Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitsealade kaitse korraldamise planeerimiseks Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni tellimisel Eestimaa Looduse Fondi (ELF) poolt. Kaitsekorralduskava koostamiseks peeti kolm töökoosolekut, kus osalesid Keskkonnaameti ja RMK loodushoiuosakonna Paganamaa piirkonnaga seotud töötajad, kohalike mittetulundusühingute ja elanike esindajad. Aruteludes osalesid: Pille Saarnits, Maris Kivistik, Taavi Tattar, Priit Voolaid, Ülo Roop, Tarmo Denks, Silver Näkk, Krista Näkk, Reet Reimann, Kristel Kund, Mati Urbanik, Margus Muts, Kadri Kiilu, Juho Joonas, Andres Kongo, Rein Ansip, Tea Laks, Kairi Kuus, Marko Kukk. Kaitsekorralduskava koostamiseks edastisid olulisi materjale ka Inga Raudvassar Muinsuskaitseametist ning Ingmar Ott EMÜ Võrtsjärve Limnoloogiakeskusest.

Lisaks avalikustati kaitsekorralduskava, kõikidele maaomanikele saadeti avalikustamise kohta kirjalik teade ning peeti avalikustamiskoosolek. Kaitsekorralduskava lõppversiooni täiendati avalikustamise tulemusel laekunud ettepanekutega. Väike-Palkna maastikukaitseala puudutava osa ettevalmistamisel koostajad maaomanikuga, arutades kaitsekorraldamisel tekkinud probleeme ja võimalikke lahendusteid.

Kaitsekorralduskava vormistasid ja protsessi juhtisid Kaupo Kohv ja Pille Tomson, toimetas Mari Kaisel.

Käesolev kaitsekorralduskava koosneb neljast peatükist. Esimeses osas esitatakse kaitsealade üldiseloomustus. Kaitseväärtusi, väärtuste kaitseesmäärke, mõjutegureid ning vajalikke tegevusi on käsitletud peatükis 2. Kavas parema loetavuse huvides kasutatud väärtuste ühtset numeratsiooni – tekstis toodud väärtuste numbrid vastavad mõjutegurite ning tegevuste tabelites ja eelarvetabelis kasutatule. Peatükis 3 on toodud ära kaitsealal läbi viidavate tegevuste üldised põhimõtted, mis on ühtlasi aluseks kaitseala valitsejale kaalutusotsuse tegemisel. Peatükis 4 on kavandatud tegevuste eelarve. Peatükis 5 on toodud kaitsealade kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid.

Kaitsekorralduskavas on tulenevalt kaitsealade suurusest ja kaitseväärtuste hulgast põhiorhk Paganamaa maastikukaitsealal. Väike-Palkna maastikukaitseala on käsitletud läbivalt üldiseloomuse peatükis. Teises peatükis on Väike-Palkna maastikukaitseala käsitletud üksnes nende väärtuste puhul, mis sel kaitsealal esinevad. Peatükis kolm esitatud põhimõtted on sõnastatud Paganamaa maastikukaitseala jaoks, sest Väike-Palkna kui ühel kinnistul paikneva kaitseala jaoks ei ole selliste üldiste põhimõtete väljatöötamine vajalik. Eelarved on koostatud mõlema kaitseala jaoks eraldi.

Kaitsekorralduskava koostamisel lähtuti Keskkonnaministri 20. oktoobri 2009. a määrusest nr 60 „Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine“, Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni poolt koostatud lähteülesandest ja varasemast kaitsekorralduskavade koostamise praktikast.

Kaitsekorralduskavade koostajad tänavad kõiki koosolekutest osavõtjaid ja kaitsekorralduskava valmimisele kaasa aitajaid. Eriline tänu kuulub RMK Haanja-Karula puhkeala juhatajale Tarmo Denksile, kes aitas igati kaasa Paganamaa maastikukaitsealal vajalike tegevuste planeerimisel. Samuti täname Pähni looduskeskust ja Krabi Põhikooli ruumide kasutamise võimaluste ja hubaste tingimuste eest koosolekute läbiviimisel.

1 Üldosa

1.1 Kaitseala asend

Paganamaa maastikukaitseala asub Võru maakonnas Varstu vallas Pähni, Tagakolga, Liguri ja Paganamaa külades. Kaitseala pindala on 1024,4 ha. Kaitseala koosneb kahest lahustükist, kaitseala põhiosa pindala on 995,24 ha, Pähni külas asub 29,16 ha suurune lahustükk. Paganamaa maastikukaitseala suurem lahustükk piirneb Läti Vabariigi piiriga, mis poolitab kaitseala tuumikuks oleva Piirioru maastikuüksuse. Kaitseala idaosa piirneb Läti Vabariigis asuva Kerneti kaitsealaga.

Väike- Palkna maastikukaitseala asub Võru maakonnas Haanja vallas Loogamäe ja Pillardi külades. Kaitseala pindala on 24,6 ha. Väike Palkna asub samuti Läti piiril, Haanja kõrgustiku üleminekuosal Aluksne kõrgustikuks. Väike-Palkna järve lõunaosa jääb Läti Vabariiki.

1.2 Kaitsealaga seotud dokumendid ja õigusaktid

Paganamaa järvedeahelik koos lähedaste sulglohkude ja liivakraavidega võeti 1962. aastast looduse üksikobjektina kaitse alla. Võru rajooni TSN Täitevkomitee otsusega 1970. aastast loodi kohaliku tähtsusega maastikukaitseala „Paganamaa“ ning kinnitati selle korraldamise põhimäärus. Praegu kehtiv kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 7. oktoobri 2005. a määrusega nr 263, mida on muudetud 19.01.2009 määrusega nr 13 (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13130709>).

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ (Vabariigi Valitsuse Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2009. a korralduse nr 148 sõnastuses (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13177239>)) lisa 1 punkti 2 alapunktist 42 hõlmab kaitseala Hintsiko loodusala ja punkti 2 alapunktist 271 hõlmab kaitseala Paganamaa järvede loodusala.

Võru maakonna teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ on **Paganamaa määratud roheline võrgustiku tugialaks** – sega- ja okasmetsade massiivide, erirežiimidega alade ja Paganamaa järvistu tõttu. Ala on määratud riikliku tähtsusega väärtuslikuks maastikuks (<http://www.werro.ee/failid/planeeringud/keskkonnatingimused/Teemaplaneering2005.pdf>).

Väike-Palkna maastikukaitseala territoorium on olnud osaliselt kaitse all alates 1979. aastast, mil ENSV Ministrite Nõukogu 24. septembri määrusega nr 497 “Looduskaitsealade edasise väljaarendamise kohta” võeti see kaitse alla Paganamaa maastikukaitseala lahustükina. Vabariigi Valitsuse 30. juuli 1996. a määrusega nr 204 „Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine“ moodustati sama ala baasil omaette kaitseala, kinnitati kaitseala piirid ja kaitsekord. Praegu kehtiv kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 6. jaanuaril 2006 määrusega nr 5, mida on muudetud 19.01.2009 määrusega nr 13. (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13131499>).

Väike-Palkna maastikukaitsealale jääva Väike-Palkna järve Eesti territooriumil asuv ala on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2000 võrgustiku alade nimekiri“ (Vabariigi Valitsuse Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2009. a korralduse nr 148 sõnastuses (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13177239>)) lisa 1 punkti 2 alapunkti 497 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks.

1.3 Kaitse-eesmärgid

Paganamaa maastikukaitseala kaitse-eesmärk on:

- 1) vaheldusrikka mõhnastikureljeefiga loodus- ja pärandkultuurmaastiku kaitse;
- 2) metsa- ja niidukoosluste kaitse;
- 3) Piioru ja sealse järvedeaheliku kaitse;
- 4) EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide – vähe- kuni kesktoiteliste mõõdukalt kareda veega järvede (3130) ja vanade loodusemetsade (9010*) kaitse.

Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks sihtkaitsevööndiks ning üheks piiranguvööndiks. Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit: Hintsiko sihtkaitsevöönd (29,16 ha) ja Paganamaa sihtkaitsevöönd (199,7 ha).

Paganamaa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Piioru ja selles paikneva järvedeaheliku, sulglohkude ja metsakoosluste kaitse ning elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine. Hintsiko sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on vanade lehtmetsade ja kasvukohatüübile iseloomuliku liigilise ning vanuselise koosseisu säilitamine ja taastamine. Paganamaa piiranguvööndi 795,54 (ha) kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maa kasutamisel väljakujunenud traditsioonilise pärandkultuurmaastiku säilitamine.

Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eesmärk on:

- 1) Väike-Palkna järve ja selle kaldal asuvate metsakoosluste kaitse;
- 2) EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüübi – liiva-alade vähetoiteliste järvede (3110) kaitse.

Kaitseala kuulub tervikuna sihtkaitsevööndisse.

1.4 Kaitsealade asustus

Paganamaale jääb 14 hoonestatud talukohta, millest kolm on kasutusel suvilatena. Mahajäetud talu- ja popsikohti on teadaolevalt 26. Asustus on koondunud Krabi-Vastse-Roosa tee lähistele. Inimesi elab kaitsealal hinnanguliselt 20. Asustus koosneb hajali paiknevatest üksikmajapidamistest.

Väike-Palkna kaitsealal hooneid ja õuealasid ei asu. Kaitseala asub hõredalt asustatud piirkonnas. Eesti poolelt on ligipääs kaitsealale halb.

1.5 Kaitsealade maaomand

Ülevaate **Paganamaa** maastikukaitseala maade omandivormist annab tabel 1. Paganamaa maastikukaitsealal on 80% maast eramaa. Riigimaast on Keskkonnaministeeriumi halduses 14%, RMK halduses on riigimetsamaad 3%, teemaa moodustab 1% kaitsealast. Maastikukaitsealast 3% on jätkuvalt riigi omandis olev maa. RMK-le kuuluv maa jääb peamiselt kaitseala lahustükile Hintsiko sihtkaitsevööndis.

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Tabel 1. Maaomand Paganamaa maastikukaitsealal

maaomand	pindala ha
eramaa	818,42
KKM	140,23
RMK	29,49
jätakuvalt riigimaa	29,77
muu riigimaa	6,5

Väike-Palkna maastikukaitseala asub täies ulatuses eramaal, Baltna kinnistul.

1.6 Kaitsealade huvigrupid

Paganamaa maastikukaitseala huvigruppide ja nende huvidest annab ülevaate tabel 2

Tabel 2. Paganamaa maastikukaitseala huvigrupid.

kohapeal ja lähiümbuses elavad maaomanikud	põllu- ja rohumaade kasutamine	keskmine	aitab hooldada maastikke ja pärandkooslusi
	metsa istutamine endistele põllumaadele	keskmine	kahjustab pärandmaastikke
külastajad kaugemalt	puhkemajanduslik kasutamine	keskmine	surve et kaitseala külastuskorraldus oleks hea, prahistamine
Varstu Vallavalitus	puhkemajanduse arendamine – tulu vallale	nõrk/keskmine	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste kasutamisele
RMK Võrumaa metskond	metsa majandamine	nõrk	võib tekkida konflikt LD metsaelupaikade säilitamisel
RMK loodushoiu osakond	külastuskorralduse arendamine	keskmine	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste kasutamisele
Paganamaa Arendamise MTÜ	külastuskorralduse arendamine	tugev	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste korrastamisele ja kasutamisele
	maastike säilitamine	keskmine	aitab kaasa alade hooldamise korraldamisel
Krabi Külaselts	ürituste korraldamine sh rajatiste olemasolu	tugev	aitab kaasa ala puhkemajanduslike väärtuste korrastamisele ja kasutamisele
Krabi Põhikool	loodusõppe korraldamine	keskmine	aitab kaasa ala loodusõppe väärtuste kasutamisele
	spordiürituste läbiviimine		
Võrumaa Jahimeeste Selts	jahipidamine, jahiturismi korraldamine	nõrk	aitab kaasa kobraste arvukuse ohjamisele
Politsei- ja piirivalveamet	piirirajatiste korrashoid, teedevõrgu läbitavus	keskmine	võib mõjutada erosiooniohtlikke nõlvakooslusi, tagab piiri kui pärandväärtuse säilimise

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

EMÜ Võrtsjärve Limnoloogia-keskus	seire läbiviimine teaduseesmärkidel, järvede hea seisund	nõrk	aitab hinnata LD järveelupaikade seisundit ja kaitsekorralduse tulemuslikkust
Keskkonna-inspeksioon	rikkumiste puudumine	nõrk	aitab tagada kaitsekorda
Keskkonnaamet	kaitseala valitseja kohustuste täitmine	tugev	tagab kaitsekorra rakendamise
	loodushoiutööde tellimine, kaitseala tutvustamine (infotahvlite sisu koostamine, trükiste sisu koostamine), keskkonnahariduslikud programmid matkaradadel	keskmine	aitab kaitsekorralduskava rakendada
	seire korraldamine ja läbiviimine	nõrk	aitab tulemuslikkust hinnata
turismifirmad kaugemalt	ekskursioonide korraldamine koolilastele jt, huvi hea ligipääsu vastu	nõrk	periooditi korraldatakse rohkem ekskursioone, mis põhjustab sel perioodil tugevamat külastuse mõju
turismiarendajad kaitseala ümbrusest (Metsavenna talu, Rõuge turismitalud jt)	oma külastajatele puhkevõimaluste pakkumine Paganamaal	nõrk	võib suurendab külastuskoormust, eriti siis, kui külastusrajatised on korrastatud ja hästi toimivad

Paganamaa maastikukaitseala kaitse ja külastuse korraldamisele aitab oluliselt kaasa kohalike huvirühmade Paganamaa Arendamise MTÜ ja Krabi Külaseltsi olemasolu ja tegevus.

Väike-Palkna maastikukaitsealal esindavad huvirühmi ainsa kaitsealale jääva kinnistu omanik, Politsei- ja piirivalveamet ning puhkajad, kes käivad Väike- Palkna järves ujumas ja kala püüdmis.

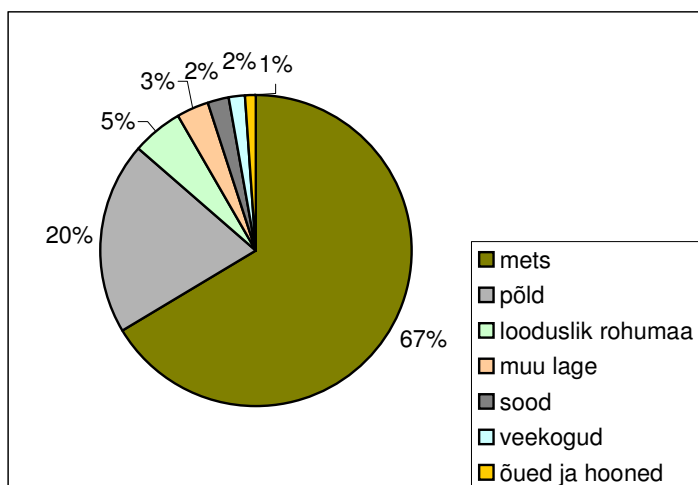
1.7 Kaitsealade maakasutus ja kaitse korralduse sotsiaalmajanduslik taust

Ülevaate Paganamaa maastikukaitseala maakasutusest annab tabel 3.

Tabel 3. Kõlvikute pindalad Paganamaa maastikukaitsealal.

Kõlvik	ha
mets	679,02
põld	203,21
looduslik rohumaa	53,78
muu lage	34,92
sood	22,82
veekogud	16,25
õued ja hooned	12,41

Paganamaa maastikukaitsealast katavad põhikaardi andmetel 66% metsad, 20% on kaardistatud põllumaana, 5% looduslike rohumaadena ja 3% muu lageda alana (joonis 1). Sood ja veekogud katavad kumbki 2% ning 1% on õuede, hoonete, varemete ja vundamentide all.

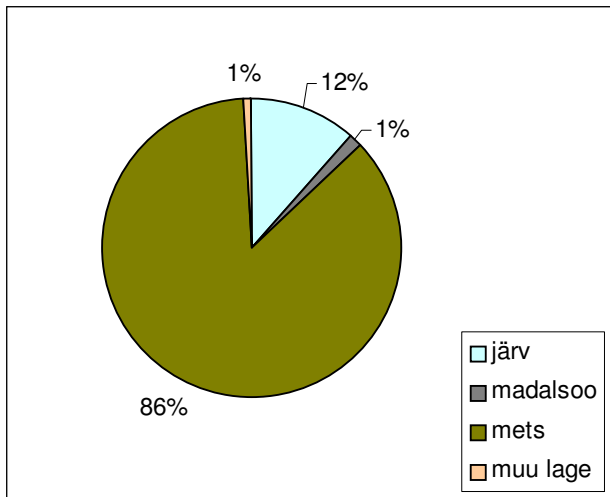
Joonis. 1 Paganamaa maastikukaitseala kõlvikuline jaotus

Paganamaa maastikukaitseala on traditsiooniliselt põllumajandusliku kasutusega ala. Põllumajandusliku maana on kantud PRIA registrisse 165,5 ha. 2009. aastal taotleti põllumajandustoetusi 109,3ha-le. Suuremad põllumajandusettevõtted kaitsealal ja lähipiirkonnas puuduvad, põllumajandustootmisega tegeldakse oma tarbeks ja väikesemahuliselt põllumajandussaaduste müügiks. Suur osa kaitseala elanikkonnast on pensionärid.

Paganamaa kaitseala suurima majandusliku ressursi moodutab mets. Potentsiaalse ressursi moodustab ka põllumajanduslikuks kasutuseks sobiv maa.

Paganamaa on populaarne loodusturismi sihtkoht. Siin asuvad esimesed Eestis väljaarendatud loodusrajad. Kaitseala tutvustatakse enamikes turismiveebides. Paganamaa on populaarne ka kokkutulekute ja muude rahvaürituste korraldamise paigana. Samas puuduvad lähipiirkonnas toitlustus- ja majutusasutused, lähimad asuvad Rõuges ja Vastse-Roosal.

Väike-Palkna maastikukaitsealast 86% on metsaga kaetud, 12% moodustab järv, 1% soo ja 1% muu lage ala.

Joonis 2. Väike-Palkna maastikukaitseala maakasutus.

Kaitseala põhilise ressursi moodustab mets. Kaitseala ei ole turismi sihtkohaks, kuid omab puhkeväärtust kohaliku elanikkonna jaoks.

2 Kaitseala väärtused ning neid mõjutavad tegurid ning vajalikud tegevused.

2.1 Maastikud

2.1.1 Pinnamood

Paganamaa asub Haanja kõrgustiku läänepiiril, lääne poole jääb Hargla nõgu. Haanja kõrgustiku serval asuva Paganamaa pinnahituses esinevad Haanjamaale iseloomulikud jooned. Aluspõhjaks on ülemdevoni ladestiku snetogoori lademe setted, mis koosnevad liivakividest või dolomiidistunud merglitest. Paganamaa pinnamood on künklik, kuid juba tunduvalt madalam kui Haanja kõrgustiku keskosas. Kungastik on sügavatest nõgudest liigestatud. Vaheldusrikka mõhnastiku kujunemisel on olnud peamiseks teguriks mandrijää.

Väike-Palkna asub liigendatud reljeefiga alal Haanja kõrgustiku üleminekuosal Aluksne kõrgustikuks. Piirkonnale on iseloomulikud suured järsunõlvvalised mõhnad. Väikne-Palkna järve läänekallas ja järvepõhja langus on väga järsud.

Väärtused

2.1.1.1 Piirioru maastik

Paganamaa maastikus domineerib kaitseala suurim pinnavorm – Piiriorg. Järvede kohal on Piiriorg umbes 600 m laiune ja 55 m sügavune moldorg, kaitseala keskosas muutub kitsaks kuni 200 m laiuseks sätkoruks, mille nõlvade kalle ulatub 35-45 kraadini ja laieneb kaitseala lääneosas uuesti moldoruks. Oru põhjas voolab looduslikus sängis maaliline Piirioja.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on säilinud praeguses seisundis.

Pikajaline eesmärk: on säilinud looduslikus seisundis.

Mõjutegurid (siin ja edaspidi on soodustavad tegurid märgitud teguri järel sulgudes plussiga ja ohustavad miinusega):

1. paiknemine sihtkaitsevööndis (+);
2. lageraied (-);
3. erosioon külastuse tagajärjel (-);
4. maa-aine4se kaevandamine (-);
5. lageraied Läti poolel (-);
6. võimalik arendustegevus Läti poolel (-).

Tegevused (siin ja edaspidi on tegevuse järel sulgudes mõjuteguri number, millega tegevus seotud on):

- senise kaitsekorra jätkamine ja järelevalve (1; 2; 4; 5);

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

- treppide ja radade hooldamine (3);
- maa-ainese kaevandamise üldpõhimõtete järgimine (4);
- maa-ainese kaevandamise üldpõhimõtete tutvustamine Varstu valla lehes ja Paganamaa kodulehel (4);
- kohtumise korraldamine Läti looduskaitseametkonnaga Piirioru kaitse küsimustes (5; 6);
- ettepaneku tegemine Läti looduskaitseametkonnale Paganaa maastikukaitseala kaitsekorrale vastava kaitsekorra tagamiseks Piirioru Läti nõlval (5; 6).

2.1.1.2 Mõhnastik

Geoloogiliselt huvitav on Paganamaa liigendatud vaheldusrikas mõhnastik, mis on tekkinud mandrijää sulamisprotsesside tulemusel ja mis koosneb erineva orientatsiooni, kuju ja suurusega küngastest. Paganamaa kõrgemad mäed on Raadimägi (176 m ümp), Kikkamägi (166,4 m ümp) ja Trumbipalo mägi (161,4 m ümp).

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras.

Pikajaline eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras.

Mõjutegurid:

1. maa-ainese kaevandamine (–);
2. ebasobivate ehitiste püstitamine (–).

Tegevused:

- senise kaitsekorra jätkamine ja järelvalve (1; 2);
- maa-ainese kaevandamise ja ehitamise üldpõhimõtete järgimine (1; 2).

2.1.1.3 Iseloomulikud pinnavormid

Paganamaa iseloomulikesks pinnavormideks on mandrijää taganemisel moreeni alla mattunud jääpankade sulamisnõgudest kujunenud soostunud sulglohud, mille sügavus ulatub üle 20 meetri, nõlvade kallakus kuni 25 kraadini ja mida rahvasuus kutsutakse vanapagana jälgedeks. Paganamaale on iseloomulikud ka uhtorud, millest suurim on Luukraav, tuntuimad aga Väike ja Suur Liivakraav.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras

Pikajaline eesmärk: on säilinud praeguses seisukorras

Mõjutegurid:

1. erosioon külastuse tagajärjel (–);
2. võsastumine (–).

Tegevused:

- matkaraja hooldustööde käigus erosiooni seire, vajadusel liikumise ümbersuunamine (1);
- olemasoleva trepi hooldus, erosiooni ilmnemisel täiendavate treppide ehitamine (1);
- võsaraie sulglohkudes ning Suure ja Väikese Liivakraavi nõlvadel (2).

2.1.2 Pärandmaastikud

Peamiselt koosneb **Paganamaa** traditsiooniliselt põllumajanduslikuks tegevuseks kasutatud maast, kuid viimase 60 aasta jooksul on ala olulisel määral metsa kasvanud ning kunagine iseloomulik liigendatud pärandmaastik on säilinud vaid osaliselt. Eelkõige on metsastunud ja metsastatud järsud nõlvad ning sihtkaitsevööndi osas on kunagine pärandmaastik kaotanud oma algsed jooned.

Krabi piirkond kuulus kuni 1848. aastani Roosa mõisa alla, siis eraldus Grabbenhof iseseisvaks rüütlimõisaks. Talude päriseksostmine toimus Krabil hiljem kui mujal. Paganamaa talud olid suhteliselt väikesed (30-40 ha), ja jäid ebasobivate põllumajandusmaade tõttu vähetootlikeks.

Paganamaa on asustuse tüübilt hajaasustusega ala, kus on esinenud ka mõnetalulisi väikekülasid. Õued ei moodusta ühtset, põllumassiivist eralduvat külaala, vaid paiknevad üksteisest kaugemal ühe- kuni neljakaupa korrapäratult ja hajutatult põldude, karjamaade ja teiste kõlvikute vahel. Pärast Teist maailmasõda ei ole Paganamaale rajatud ühtki uut talukohta.

Väike-Palkna maastikukaitsealal on põllumajanduslikult kasutatud maad olnud ala põhjaosas; lääneosas ulatuvad metsamassiivi soised alad, mis kunagi olid heinamaad. Säilinud pärandmaastikud alal puuduvad.

Väärtused

2.1.2.1 Liigendatud pärandmaastikud

Ilmekaim on pärandmaastik Kerekutsi, Tsiamäe ja Sokari ümbruses, kus liigendatud reljeefil paiknevad vaheldumisi rohumaad, metsatukad ja maaliliste teedega ühendatud talukohad. Iseloomulik on, et vanad teed kulgevad läbi taluõuede.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: avatud alad on säilinud vähemalt tänastes piirides; olulised vaated on avatud; uued ehitised sobituvad maastikku.

Pikaajaline eesmärk: avatud vaated ja alad on säilinud heas korras 50%-l endistest pärandmaastike pindalast (1945. aasta seisuga).

Mõjutegurid:

1. lagedate alade võsastumine ja vähene hooldus (-);
2. toetuste taotlemise võimalused maastike hooldamiseks ja põllumajanduslikuks tegevuseks (+);
3. ülevaate puudumine maastike muutustest (-);
4. ligipääsu puudumine lagedatele aladele nende hooldamiseks (-);
5. taluhoonete lagunemine ja talude tühjaksjäämine (-);
6. ebasobivalt rajatud tiigid (-);
7. põllumajandusmaade metsastamine (-);
8. ebasobiv ehitustegevus (-);
9. põllumajandustehnika ja -loomade kallidus (-).

Tegevused:

- kariloomade ning taastamis- ja hooldustehnika kasutusse andmine maksimaalselt võimaliku pindala hooldamiseks. Riigile kuuluvad kasutusse antavad loomad on võimalik saada teistelt kaitsealadelt, kus hoolduseks vajalik loomade arv on juba tagatud (1;2 9);
- maakasutuse kaardistamine ja maakasutuse andmebaasi loomine (1; 2);

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

- hooldamata maade kasutusvõimalustest teavitamine ja maa rentimisvõimaluste vahendamine huvitatud talunikele (1; 2);
- maaomanike teavitamine erinevatest rahastamisvõimalustest vallalehe artiklite kaudu. Info Paganamaa kodulehele (1; 2);
- maastikumuudatuste uuringu tellimine kaardianalüüsi alusel alates vähemalt 20. sajandi algusest (3);
- truupide vajaduse väljaselgitamine ja paigaldamine, ca 5 tk (1; 4);
- piirkonna propageerimine ja maine tõstmine kaitseala väärtuste tutvustamise kaudu: artiklite, Paganamaad tutvustava raamatu, Paganamaa kodulehe ja Paganamaaga seotud ürituste abil (5);
- hoonete ja taluasemete talgutöödega korrastamine (5);
- kaitsekorra säilitamine ja järelvalve (6; 8);
- ehitamise üldpõhimõtete järgimine (6; 8);
- tiikide rajamise ja ehitamise üldpõhimõtete tutvustamine vallalehes. Info Paganamaa kodulehele (6);
- maaomanike teavitatakse pärandmaastikuga seotud väärtustest, artiklid Varstu vallalehte. Info Paganamaa kodulehele (5; 6; 7; 8);
- 1 õppepäeva korraldamine aastas traditsioonilise maakasutuse propageerimiseks (1; 2);
- inimeste teavitamine põllumajandusloomade- ja tehnika tasuta kasutusse saamise võimalustest Varstu valla lehe ja Paganamaa kodulehekülje kaudu (9).

2.1.2.2 Ajaloolised hooned ja traditsiooniline taluhoonestus

Paganamaa asutus oli tihedaim 20. sajandi keskpaigas. Pärast seda on paljud talukohad hüljatud ja lagunened. Kaitsealale jääb 3 endist veskikohta. Paganamaa taluhoonestusele on iseloomulikud suhteliselt väikesed hoonemahud. Taluhoonestus kuulub koos põllumajanduskõlvikutega pärandmaastiku maastikupilti.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on olemas ülevaade ajaloolistest hoonetest ja traditsioonilisest taluhoonestusest ning need on säilinud praeguses seisus.

Pikajaline eesmärk: väärtused on säilinud ja ilmekamad näited eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. hoonete lagunemine (-);
2. hoonete ümberehitamine (-);
3. info puudumine ajalooliste ja traditsiooniliste hoonete kohta (-);
4. andmete puudumine asustuse kujunemise kohta (-).

Tegevused:

- maaomanike teavitamine hoonete väärtustest Varstu valla lehe artiklite ja Paganamaa kodulehe kaudu (1; 2);
- piirkonna maine tõstmine kaitseala väärtuste tutvustamise kaudu üleriigilises meedias ilmuvate artiklite kaudu (1);
- kaitseala väärtusi tutvustava raamatu koostamine ja väljaandmine (1; 2);
- hoonete ja taluasemete talgutöödega korrastamine (1);
- maaomanike teavitamine kohaliku arhitektuuri omapärast ja ehitamise üldpõhimõtetest Paganamaa kodulehe kaudu (1; 2);
- ehitamise üldpõhimõtete rakendamine (2);

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

- taluhoonete inventuur (3);
- ajalooliste hoonete info sh RMK inventuuri tulemuste tutvustamine trükistes jm infomaterjalides (3);
- asutusstruktuuri uuring maastikuanalüüsi raames (vähemalt 20. sajandi alusest, materjali olemasolul ka varasemast) (4).

2.1.3 Üksikobjektid pärandmaastikul

2.1.3.1 Põlispuud

Paganamaa vanade talukohtade juures on mitmeid põlispuuid, mis seoses talukohtade lagunemisega on kasvanud võssa ja mille seisukord on halvenenud. Samuti on huvitava võraga vanu puid endistel põllupeenardel. Põlispuude kohta puudub täpne ülevaade.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: on olemas ülevaade olemasolevatest põlispuudest; puud on hooldatud ja silmapaistvamad eksponeeritud.

Pikajaline eesmärk: võimalikult paljud puud on säilinud ja info nende kohta olemas.

Mõjutegurid:

1. info puudumine põlispuude kohta (-);
2. põlispuude raiumine (-);
3. puudeümbruse võsastumine (-).

Tegevused:

- uuringu teostamine ja väärtuslike puude selgitamine (1);
- Varstu valla lehte artikkel põlispuude kohta. Vahetu suhtlemine maaomanikega (2);
- võsaraie puude ümbert lähtuvalt läbiviidud uuringust (3).

2.1.3.2 Riigipiir maastikulise ja kultuuriloolise objektina

Kaitseala lõunapiir on määratud riigipiiriga, mis on visuaalselt oluline ja piirkonnale iseloomulik maastikuelement. Riigipiir koosneb 12 m (6+6) laiusest hooldatud maaribast ja patrullrajast. Et tegemist on ajaloolise piiriga, siis on piiril olnud erinevaid asukohti, piiriga on olnud seotud palju tegevusi ja kohalikku pärimust (näiteks enne Teist maailmasõda rajatud piirikraavid, piirituse salavedu jne).

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: riigipiir on maastikuelemendina looduses säilinud; piiriga seotud legendid ja lood on koondatud.

Pikajaline eesmärk: riigipiiriga seotud väärtused on säilinud ja eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. info piiri erinevate asukohtade kohta ei ole kättesaadav(-)
2. piiri asukoht looduses kasvab kinni, sest Politsei- ja piirivalveameti võimalused seda hooldada on lähitulevikus eelarveprobleemide tõttu problemaatiline (-).

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Tegevused:

- info koondamine ja eksponeerimine infotahvliel, tutvustamine trükistes (1);
- piirisihi hooldamise osas läbirääkimised Keskkonnaameti ja Politsei- ja piirivalveameti vahel; piirisihi hooldamine vähemalt Kikkjärve-Vorotka lõigus (2).

2.1.3.3 Muinas- ja pärimusobjektid

Paganamaal on palju pärimusega seotud objekte. Tuntuimad on Vanapagana tegutsemisjälgedega seostatavad kohad: sulglohud kui Vanapagana jäljehaudad, Kikkjärve kivid jne.

Kaitsealale jääb kaks muinsuskaitse all olevat objekti. Pedaku ehk Kalmu kivikalme kuulub I aastatuhande esimesse poolde, kuid matuseid on ka II aastatuhandest. Leitud on nii põletatud kui põletamata luid, luuleide on ka ümbritsevalt põllualalt, mistõttu võib arvata, et lisaks kivikalmele on tegemist ka maa-aluse matusepaigaga, mis ei ole aga muinsuskaitse alla võetud. Kalmega piirnevat põlluala kutsutaksegi Kalmõaid. Kalme on kaetud puudega, kamardunud pinnases on näha üksikuid kive. Kalme keskel kasvab kaunikujuuline vanem mänd. Vorotka kivikalme on dateeritud tuginedes väliskujule I aastatuhande esimesse poolde, leide ei ole. Kalme koosneb suurtest kividest ja on suuremas osas kamardumata, näha on ka lõhkumiskoht. Kalme on võsast puhastatud ja hästi eksponeeritud.

Lisaks sellele on pärimusi mitmete matmiskohtade kohta, mida ei ole arheoloogiliste uuringutega kinnitatud. Esmase ülevaate pärimusega seotud kohtadest annab RMK poolt läbi viidav pärandkultuuri inventuur.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: objektidest on ülevaade ja muinasobjektid on hooldatud.

Pikajaline eesmärk: objektid on säilinud ja ilmekamad objektid eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. info puudumine ja puudulikkus (-);
2. info hääbumine (-);
3. muinas- ja pärimusobjektide võsastumine (-);
4. RMK projekt (+).

Tegevused:

- RMK pärandkultuuri projekti tulemuste avalikustamine ja tutvustamine 2011 a (1; 2; 4);
- arheoloogilise inspeksiooni läbiviimine kaitsealal (pärimuslike matusekohtade ülevaatamine koos proovisurfide rajamisega (1; 2);
- infostendi ja viitade paigaldamine Kalmõaia juures, Vorotka kalme infotahvli hooldus (1; 2);
- Kalmu kivikalme, Vorotka kalme ja Vanapagana jäljehaudade hooldamine (3).

2.1.4 Maastike vaatelised väärtused

2.1.4.1 Tornivaade kui Paganamaa sümbolvaade

Paganamaa maastik on tuntud oma kaunite vaadete poolest. Raadi mäel asuvast nüüdseks amortiseerunud vaaterornist avanes vaade Haanja ja Aluksne kõrgustikule ning lähemas ümbruses Paganamaa pärandmaastikele ja Piiriorule.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: torn on olemas ja heas korras, tornis on ekspositsioon.

Pikaajaline eesmärk: iseloomulikud vaated on säilinud.

Mõjutegurid:

1. vaadete kinnikasvamine (-);
2. torn on amortiseerunud (-).

Tegevused:

- võsaraie vaadete avamiseks (1);
- uue torni ehitamine (2).

2.1.4.2 Maastikuvaated

Tuntud on Piiriorule ja selle Läti-poolsele nõlvale avanevad suurejoonelised vaated Piiroru järvedeahela põhjakaldalt. Kaunid vaated avanevad kõrgematest kohtadest ka liigendatud pärandmaastikele mõhnastikul.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: vaated on inventeeritud ja kaardistatud ning avatud.

Pikajaline eesmärk: vaated on säilinud ja eksponeeritud.

Mõjutegurid:

1. võsastumine (-);
2. info vähesus olulistest vaatekohtadest (-);
3. vaadete avamist takistav tsoneering (-).

Tegevused:

- võsaraie (raadamine) vaateliselt olulistel viimase 20-30 aasta jooksul metsastunud aladel(1);
- Paganamaa maastikuvaadete kaardistamine (2);
- ettepaneku tegemine kaitse-eeskirja muutmiseks selliselt, et oleks võimalik vaadete avamine Mudajärve ja Kikkajärve vahelisel alal (3).

2.2 Elupaigad

2.2.1 Veekogud

Paganamaa maastikukaitseala lõunapiiril paikneb neljast Piiriojaga ühendatud järvest koosnev järveahelik. Kõiki järvi poolitab pikuti Eesti ja Läti Vabariigi vaheline riigipiir. Kikkajärve (ka Suur-Kikkajärv, Kika järv, Suurjärv) pindala on 21,4 ha, suurim sügavus 22,3 m. Järve keskosas tungivad mõlemalt poolt järve teravatipulised neemed. Järve süvis asub Eestipoolse kalda lähedal järve idaosas, selle kõrval on Lätile kuuluv väike kivise pinnase ja kasetukaga saareke. Järv on suuremalt osalt metsase kaldaga, järve kagukaldale jääb Läti Vabariigis asuv talukoht põllumajandusmaaga. Sarapuu järve (Samblajärv, Väike-Kikkajärv) pindala on 2,4 ha, suurim sügavus 8,8 m. Kaldad on madalad ja soised. Järv on metsaga ümbritsetud. Liivajärve (Trumbipalu Mudajärv, Raadi järv) pindala on 4,2 ha ja sügavus 19,8 m. Järve kaldad ja põhi on liivased. Mudajärve (Väikejärv, Perajärv) pindala on 0,8 ha. Järv on madalaveeline, mudane ja rohke taimestikuga.

Kõigi järvede vesi on rohekaskollane, keskmise läbipaistvusega ja puhas. Järved on eutroofsed, kõrge bioloogilise produktiivsusega. Need on ka head kalajärved, kus leidub haugi, ahvenat, särge ja kiiska. Paganamaa järved on olnud vähirikkad.

Paganamaa maastikukaitsealale jääb ka 0,5 ha suurune Sokari Vesikjärv, teised ajaloolised vesikjärved on „alla lastud“. Talukompleksides on mitmeid tiike. Mitmetest kopra poolt üleujutatud aladest on kujunenud madalaveelised veekogud. Alal on mitmeid allikaid, millest tuntuim on Külmläte. Allikate loodusväärtusi ei ole uuritud.

Väike-Palkna maastikukaitsealal asub Väike-Palkna järv (Väiku-Palkna, Mazais Baltinz). Väike-Palkna MKA keskmeks oleva järve pindala on 4,5 ha ja suurim sügavus 32 m (mõõdetud ka 33 m). Järv asub Eesti-Läti piiril (järvest kuulub 0,5 ha Läti Vabariigile). Väike-Palkna on ainus väga sügav kihistunud vähetoiteline järv Eestis. Järve iseloomustab suure läbipaistvusega mineraalainetevaene ja hapnikurikas vesi ning omapärane liigikehv elustik (http://www.eau.ee/~mit/eesti_jarved.pdf). Suurimalt sügavuselt jääb järv alla vaid Rõuge Suurjärvele, keskmine sügavus 14 meetrit on aga Eesti suurim. Sügavaim koht on järve keskosast veidi edela pool. Vee sügavus suureneb kõikjal väga järsult. Järve kaldad, eriti idakallas, on väga kõrged ja järsud, kaetud segametsaga; järve kirdeosa juurde ulatuvad põllud. Loodekaldal on hea supluskoht. Järvevööde on enamasti kõva ja liivane, edelaosas ka pehme ja mudane. Läbivool järvest on nõrk. Vesi on suvel kihistunud. Järve taimestik on vähene, kuid huvitava liigilise koosseisuga, leidub haruldasi ikkesvetikaid. Kaladest on järves ahvenat, särge, haugi, linaskit ja kokre. Leidub ka jõevähki (Mäemets, 1977).

Väärtused

2.2.1.1 Järved

Paganamaa järvedest Kikkajärv ja Liivajärv on määratud LD (EL Loodusdirektiiv) elupaigaks vähe-kuni kesktöitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130). Väike-Palkna on määratud LD elupaigaks liiva-alade vähetöitelised järved (3110).

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: järved on elupaigana soodsas seisundis.

Pikaajaline eesmärk: säilinud on järvede ja jõgede soodne seisund, st looduslik veerežiim, looduslik taime- ja loomakooslus ning eutrofeerumine pole kiirenenud.

Mõjutegurid **Paganamaa** maastikukaitsealal:

1. järved on looduslikult hästi kaitstud (+);

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2. puudub ülevaade järvede seisundi muutustest (-).

Tegevused:

- senise kaitsekorra säilitamine (1);
- seire (2).

Mõjutegurid **Väike-Palkna** maastikukaitsealal:

1. paiknemine sihtkaitsevööndis (+);
2. Läti-poolne kaitsekord ei ole teada (-);
3. aktuaalse info puudumine järve seisundi kohta (-).

Tegevused:

- kaitsekorra säilitamine (1);
- kohtumine Läti looduskaitseametkonna esindajatega (2);
- seire (3);

2.2.1.2 Piirioja

Piirioja on suure langusega (6m/km) looduslikus süngis voolav oja. Veekogu vastab vähemalt lõigus Mudajärvest Sokari Veskijärveni LD elupaiga jõed ja ojad (kood 3260) tunnustele, kuid pole elupaigana arvele võetud.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: Piirioja seisund pole halvenenud.

Pikaajaline eesmärk: säilinud on Piirioja soodne seisund, looduslik veerežiim ja voolusäng.

Mõjutegurid:

1. Piirioja ei ole LD elupaigana arvele võetud (-).

Tegevused:

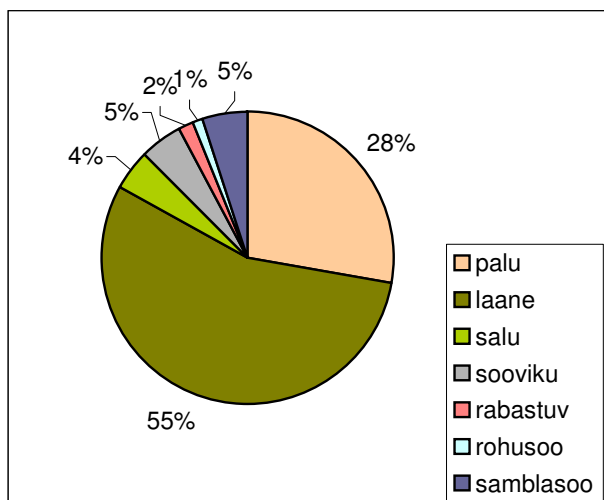
- Piirioja LD inventuuri läbiviimine (1).

2.2.2 Metsad

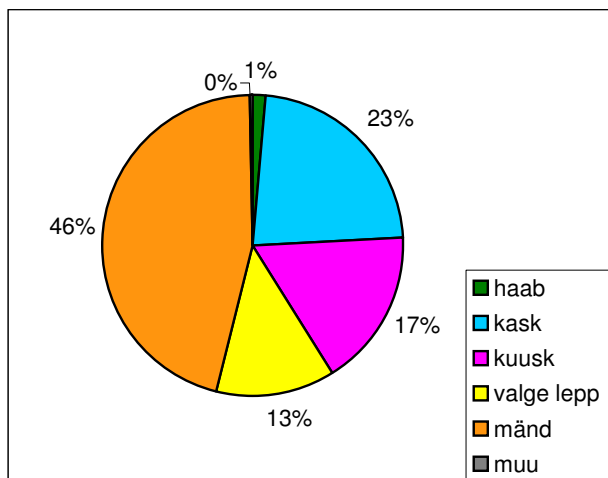
Kogu **Paganamaa** maastikukaitseala metsamaa kohta puuduvad metsakorraldusandmed. Korraldatud metsade osas moodustavad üle poole E. Lõhmuse (Lõhmus, 2006) klassifikatsiooni kohaselt laanemetsad, ligi kolmandik on palumetsi, mille hulgas on rohkem levinud üleminekutüübid laanemetsadele (jänese kapsa-mustika ja jänese kapsa-pohla) kui tüüpilised palumetsad. Muud metsatüübid on vähemlevinud: 4% metsadest on salumetsad, 6% on erinevad soometsad ja 5% kuuluvad soovikumetsade hulka. Peaaegu pooltes metsades (46%) on peapuuliigiks mänd, 23% on kaasikuid, 17% kuusikuid ja 13% lepikuid.

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Paganamaa kaitseala põhitükil levinud metsad on valdavalt sekundaarsed endisele põllumajandusmaale kujunenud metsakooslused. Varasemad sekundaarsed metsad on järsematel pinnavormidel kujunenud vanadeks laanemetsadeks, kus ülariandes domineerivad mänd ja kuusk. Sõjajärgset metsastumist tähistavad põllumaadele kasvanud kaasikud ja hall-lepikud, lepikud on liigirohked ja kujunemas salumetsadeks, ligi paarikümnel hektaril on ka männikultuure.

Joonis 3. Paganamaa maastikukaitsealal levinud metsa kasvukohatüübid.

Joonis 4. Peapuuliigid Paganamaa maastikukaitsealal metsades

Peale enamlevinud puuliikide võib Paganamaal kohata pärna, saart, jalakat, künnapuud, sageli vahtrat ja tamme. Alusmetsas esineb sarapuud, pihlakat, toomingat, kuslapuud, tärnu puud, lodjapuud.

Võõrliikidest on metsakooslustesse laialt levinud toompihlakad ja punane leeder. Kui punast leedrit kohtab Eesti metsades asustuse lähedal ka mujal, siis nii ulatuslikku toompihlaka levikut

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

metsakooslustesse ei ole mujal täheldatud.

Ka Paganamaa sihtkaitsevööndis kasvavad sekundaarsed metsad, millele on iseloomulikud suurte üksikpuude esinemine, mis sageli tähistavad endisi põlluservi. Kui endisi künniservi iseloomustab eelkõige vanade kaskede esinemine, siis tõenäoliselt karjamaadena kasutatud aladel pole haruldane ka laiuvate võradega u 120 aastaste kuuskede ja u 80 aastaste suurte haabade esinemine. Sellised endisele põllumajandusmaastikule kujunenud metsad on iseloomulikud eelkõige lamedatele künkalagedele nt. Lättemägi, Pikkmägi, Kikkamägi jne. Alasid, mida saaks kirjelda kui põliseid ja pika järjepidevusega metsamaid, esineb Paganamaal väga piiratud alal. Suuremaid põliseid metsamaalike on Kalakauri ja Kassisuu piirkonnas, samuti Raadimäe lähistel. Põlised metsaalad paiknevad peamiselt mägede järskudel nõlvadel ja soistel aladel. Esile tuleb tuua Luumäe põhja- ja idanõlva metsi.

Paganamaa sihtkaitsevööndile ja selle vahetule ümbrusele on eelkõige iseloomulikud laane- ja salumetsad. Märkimist väärivad ka palumetsad, mis esinevad eelkõige Piirioru kohal ja Pikkmäest idas paikneva mäe lael. Kasvukohatüüpidest esineb kõige laialdasemalt jänesekapsa kasvukohatüüpi, aga ka pohla ja sinilille kasvukohatüüpi.

Kaitseala lahustükil Hintsiko sihtkaitsevööndis kasvab küps haavik, mis kuulub naadi kasvukohatüüpi. Seal on tegemist põlise metsamaaga.

Väike-Palkna järve kõrgetel ja järskudel kallastel ja lähemas ümbruses kasvavad võimsad saja-aastased kuusikud ja kaasikud, kus kohati leidub ka haaba ja mändi. Kahjuks on kõige vanemad metsaosad veidi räsitud 90ndatel aastatel toimunud raieidest.

Väärtused

2.2.2.1 Loodusdirektiivi metsaelupaigad ja muud kaitseväärtusega metsad sihtkaitsevööndites

Kokku leidub **Paganamaa** sihtkaitsevööndis Loodusdirektiiviga määratud elupaigatüüpidele vastavaid metsaosi 65,8 hektaril. Neist kõige rohkem (39,6 ha) esines vanu loodusmetsi (9010*), millest 24 ha asub Hintsiko sihtkaitsevööndis. Hintsiko sihtkaitsevööndi metsad on haava enamusega naadi kasvukohatüüpi looduslikus seisundis salumetsad, kus viimastel aastakümnetel ei ole raieid teostatud. Puistus on rohkelt haava lagupuitu, mis on potentsiaalseks elupaigaks mitmetele vähelevinud metsaliikidele. Esineb III kategooria kaitsealuse samblaliigi sulgjas õhik (*Neckera pennata*) elujõuline populatsioon. Tegemist on põlismetsa indikaatorliigiga.

Paganamaa sihtkaitsevööndis on enam levinud (17,8 ha) rohunditerikkad kuusikud (9050), mis seostuvad eelkõige jänesekapsa-kuusikutega küngaste lagedel ja nõlvadel. Oluliselt vähem on levinud okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060; 4,1 ha) ning rabametsad (91D0; 4,3 ha).

Küngaste lagedel esinevad metsaosad on ruumiliselt väga varieeruva iseloomuga (nt Lättemäel), mistõttu need ei vasta praegu metsaelupaikade kriteeriumitele. Tegemist on siiski looduskaitsealises väärtuslike suksessiooniliste kooslustega, mis saavutavad vastavuse elupaiganõuetele lähema 10-15 aasta jooksul. Peamiselt on see seotud puistu sisemise struktuuri mitmekesisumisega: tekib juurde suuri surnud puid, kujuneb häiluline struktuur jne.

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Esile tuleb tõsta ka Paganamaa lõunaosa metsamassiivi vähest majandusmõju ja terviklikkust, mis tõenäoliselt on seotud nii kaitseala pikaajalisusega kui ka pinnavormide keerukusega, mis on takistanud efektiivset metsamajandust.

Väike-Palkna metsad on täiendavate inventuuride tulemusel määratud elupaigatüübiks rohunditerikkad kuusikud (9050), sellest 5,92 ha vastab elupaiga seisundile C ja üldine looduskaitsealine hinnag C; 2,8 ha ulatuses on elupaiga seisund hinnatud D ning üldine looduskaitsealine hinnab B. Metsi on mõjutatud raietega, kuid nende looduskaitsealist väärtust tõstab metsade suur vanus ja puurinde mitmeliigilisus.

Kaitse-eesmärgid

Lähem eesmärk: LD elupaikadele vastavate metsade pindala ei ole vähenenud.

Pikaajaline eesmärk: SKV metsade kvaliteet elupaigana on paranenud ja elupaiga kriteeriumitele vastavate metsade pindala on suurenenud.

Mõjutegurid **Paganamaal**:

1. toompihlaka laialdane levik Paganamaal looduslikes kooslustes (võib muuta koosluste ökoloogilist tasakaalu, võõrliigi laia leviku tõttu ei vasta LD elupaigaks määratud metsakooslused elupaigatüübi looduslikkuse kriteeriumile) (-);
2. raietegevus sihtkaitsevööndis kahjustab elupaikade struktuuri (-);
3. Natura metsatoetused soodustavad kaitsekorra järgimist (+).

Tegevused **Paganamaal**:

- teadusuuringu tellimine toompihlaka mõjust looduslikele kooslustele ja selle tõrjumise vajalikkusest ja võimalustest (1);
- omanike teavitamine elupaikade väärtusest kasutades selleks Paganamaa kodulehte ja Varstu valla lehte (1 artikkel aastas) (2; 4);
- vahetu suhtlemine maaomanikega (2; 3);
- järelevalve (3);
- ettepaneku tegemine kaitse-eeskirjas SKV metsade kaitse-eesmärgi muutmiseks „loodusliku protsessi kaitseks“, et välistada koosluste majandamine, kusjuures tuleb kavandada õpperarade ja radade äärde jäävate objektide hooldus. Tuleb kaaluda kaitsekorra muutmist Mudajärve ja Kikkajärve vahel, võimaldades vaadete avamist ja avatuna hoidmist (3).

Mõjutegurid **Väike-Palkna** maastikukaitsealal:

1. kaitsekord ei taga elupaikade kaitset (-).

Tegevused **Väike-Palknal**:

- ettepanekute tegemine kaitse-eeskirja muutmiseks (kaitse-eesmärgi muutmine loodusliku protsessi kaitseks“, tagades puhkekoha ümbruse hooldamise) (1).

2.2.2.2 Väärtuslikud metsad piiranguvööndis

Piiranguvööndi metsadel on peamiselt maastikuline väärtus. Pärandmaastiku mitmekesisuse tingib lisaks asustusele ja reljeefile ka liigendatud metsa-alade esinemine. Metsade paiknemise pärandmaastikes määrab põllumajanduseks vähem sobivate alade levik. Seetõttu moodustub metsade „muster“, kus metsatukad on esindatud liigendatud ribade ja laikudena üle kogu piiranguvööndi, määrates maastiku ilme. Pärandmaastike metsad ei ole olnud ajas püsivalt

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

samasugused – siinsed pärandmaastikud on olnud oluliselt lagedamad. Oluline metsastumine toimus juba enne Teist maailmasõda, kuid eriti laienesid metsaalad nõukogude perioodil. Seega kajastab metsaalade paiknemine ja vanuseline struktuur Paganamaa pärandmaastike arengut.

Paljud nõukogude ajal metsastunud alad on kujunemas liigirikkaiks salumetsadeks, metsade mitmekesisust suurendab ka liigendatud reljeef. Piiranguvööndi metsadel on ka suur puhkemajanduslik ja loodusõppe-väärtus.

Paganamaa piiranguvööndis on Loodusdirektiivi metsaelupaiku 26 hektaril, enam on rabametsi (91D0; 13,1 ha), rohunditerikkad kuusikud (9050) on 9,1 ha-l ja okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (9060) esinevad 3,8 ha-l.

Piiranguvööndis kaks vääriselupaika Kalakauri piirkonnas (VEP nr 114048 ja VEP nr 114049). EELISes registreeritud VEP nr 124173 on raietega kahjustatud ja ei vasta enam VEPI tunnustele.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: piiranguvööndi metsad on majandatud vastavalt KKK metsamajandamise üldpõhimõtetele e. heaperemehelikult ja loodushoidlikult.

Pikaajaline eesmärk: metsade liigiline ja vanuseline mitmekesisus on säilinud.

Mõjutegurid

1. kaitseväärtusega puistute ebasobiv raie (-).

Tegevused:

- ettepaneku tegemine kaitsekorra muutmiseks selliselt, et piiranguvööndi kõrge kaitseväärtusega metsad oleksid kaitstud. Vajadusel teha ettepanek Looduskaitseaduse muutmiseks (1);
- metsa majandamise üldpõhimõtete järgimine (1);
- omanike teavitamine metsa majandamise üldpõhimõtetest ja metsadega seotud väärtustest Paganamaa kodulehel, Varstu valla lehe ja Erametsakeskuse konsulentide kaudu.

2.2.3 Rohumaad

Paganamaa rohumaad on valdavalt kasutusest välja jäetud põllumaad. Põhikaardil põllumaaks märgitud 203,21 ha on valdavalt muutunud rohumaaks, künnipõlluna kasutuses võib hinnanguliselt sellest olla vähem kui viiendik. Ka looduslikest rohumaadest (53,8 ha) ja muudest lagedatest (34,9 ha) on suur osa endised põllumaad. Paganamaa ajaloolised rohumaad on olnud luhad Peeli jõe ääres ja soised alad.

Väärtused

2.2.3.1 Poollooduslikud rohumaad

Rohumaade hulgas on registreeritud poollooduslikke kooslusi 36,5 ha, neist 16,2 ha kuulub elupaigatüüpi *6270 – liigirikkad aruniidud lubjavaesel mullal, 7,3 ha elupaigatüüpi 6430 – niiskuslembesed kõrgrohustud ning 13 ha on lamminiite (6450). Suuremad niidualad paiknevad Liguri ja Kerekutsi ümbruses. Lisaks arvele võetud pool-looduslikele kooslustele on kaitsealal väiksemaid huvitavaid niidukooslusi, nt paluniit Tornimäel, kuid täpsemad andmed nende leviku kohta puuduvad. Peeli jõe luhal olevad niidud on olnud pikajaliselt kasutuseta. Keskkonnaameti

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

spetsialistide hinnangul ei vasta Pärändkoosluste Kaitse Ühingu andmestik Paganamaal asuvate mõnede niitude osas tegelikkusele.

Paganamaa rohumaad on väärtuslikud ka maastikuliselt, nende säilitamise kaudu on võimalik tagada ka avatud alade säilimist.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: väärtuslikud niidud on välja selgitatud ja poollooduslike koosluste pindala ei ole vähenenud.

Pikaajaline eesmärk: poollooduslike koosluste pindala ei ole vähenenud ja olemasolevate niitude liigiline koosseis ei ole vaesunud.

Mõjutegurid:

1. niitude võsastumine (-);
2. inventeerimisandmete ebatäpsus (-).

Tegevused:

- niitude hooldamine (1);
- taastamine, võsaraie (1);
- täiendava inventuuri teostamine (2).

2.2.4 Sood

Paganamaale on iseloomulikud väiksed sulgalohkudes paiknevad sood. Kõige sügavamates sulglohkudes nagu nt Ubahaud paiknevad tillukesed madalsoolaigukesed, mis toituvad küngastelt lähtuvatest toitaineterikkast veest ja on seega suhteliselt liigirikkad. Väikseid madalsoolaigukesi küngaste vahel leidub ka mujal Paganamaal, kuid enamasti on tegemist väga väikeste soodega, mis on ajalooliselt olnud kasutuses heinamaadena. Tänu kobraste tegevusele on veetase mitmel pool tõusnud ja see on viinud mitmed endised väljakujunenud madalsookooslused uude suktsessiooniliste muutuste faasi (nt Kikkajärvest põhja jäävad madalsoolad), mille lõppresultaati on väga raske ennustada. Kõikjal kaitsealal võib hajusalt leida ka õõtsik-siirdesoid, mis on kujunenud endiste järvede kinnikasvamisel, aga nt Linnõjärve puhul on ilus õõtsik-siirdesoo kujunenud peale sealse järve veetaseme alandamist. Lageraba- ja puisrabalaie esineb peamiselt Kalakauri piirkonnas piiranguvööndi lõuna- ja idaosas. Seal esineb peamiselt keskmise ja väikese suurusega puisrabalaie, ainus lagerabalaie paikneb Luumäe piirkonnas sihtkaitsevööndis. Madalsookoosluseid esineb alal kokku 6 ha, keskmine madalsoolaigu suurus on 0,9 ha. Siirdesoode ja õõtsik-siirdesoode pindala on kokku 2,8 ha ja keskmine ala suurus 0,6 ha. Rabade ja puisrabade pindala on kokku 11,1 ha ja seejuures asuvad kaks üle 4 ha suurust laiku Kalakauri piirkonnas. Teised rabalaigud on alla 1 ha suurused.

Väike Palkna kaitsealal esineb madalsood järve vahetus naabruses.

Väärtused

2.2.4.1 Sood

Loodusdirektiiviga määratud elupaikadele vastavaid sookooslusi leidub Paganamaal järgmiselt: siirde ja õõtsiksoid (7140) on registreeritud 1,8 ha, rabasid (*7110) 1,1 ha ning liigirikkaid madalsoid (7230) 2,12 ha. Huvipakkuv on kindlasti ka Mudajärvest läände jääva järveosa

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

kinnikasvamisel kujunenud madalsookooslus, mis teataval määral on mõjutatud ka kopra veetaset muutvast tegevusest Peeli jõel.

Paganamaa soodel kui liidendatud pärandmaastikes asuvatel looduskooslustel on ka maastikuline väärtus.

Kaitse-eesmärgid

Lähem eesmärk: soode soodne seisund ja turba juurdekasv on säilinud.

Pikaajaline eesmärk: soode veerežiimi ei ole inimtegevuse poolt muudetud.

Mõjutegurid

1. kuivenduse ajalooline negatiivne mõju (–);
2. potentsiaalseks ohuks on kuivendussüsteemide rekonstrueerimine (–).

Tegevused

- kaitsekorra säilitamine (1; 2).

2.3 Paganamaa elurikkus

Paganamaa kaitseala liigirühmade kohta puuduvad süstemaatilised inventuurid. Botaanikud on praktikumide käigus küll määranud Krabi ümbruse taimestikku ja on olemas liiginimekiri, kuid selles ei ole vahet tehtud kaitsealal ja väljaspool kaitseala leitud liikidel. Taimedest on Paganamaal registreeritud mitmeid III kategooria kaitsealuseid taimeliike. Kikkjärve põhjakaldal esinevad karvane maarjalepp (*Agrimonia pilosa*) jasuur käopõll (*Listera ovata*). Sokari veskijärve ääres esineb Balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*). Luumäe põhjanõlval on registreeritud roheka käokeele (*Platanthera chlorantha*) kasvuala ning seal esineb ka sulgjas õhik (*Neckera pennata*). Ka Hintsiko sihtkaitsevööndis on registreeritud mitme kolmanda kategooria kaitsealuse taimeliigi esinemine: sulgjas õhik (*Neckera pennata*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), tähkjas rapuntsel (*Phyteuma spicata*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*). Putukaid on Paganamaa piirkonnas teadaolevalt uuritud, eriti Krabi kooli läheduses. Entomoloog Jaan Luigi hinnangul on ala kohta andmeid, kuid neid ei ole koondatud. Samblike, seente, kahepaiksete ja lindude kohta pole teadaolevalt ilmunud ühtki ülevaadet ega pole läbi viidud alapõhiseid inventuure. Üksikuid andmeid lindude kohta on saanud Eerik Leibakult, kes on külastanud ala lõunaosa Linnuatlase koostamise käigus. Kikkjärve idaotsa roostikus pesitseb roo-loorkulli (*Circus aeruginosus*) paar. Kikkjärvest loodesse jäävates metsades on nähtud valgeselg-kirjurähni (*Dendrocopos leucotos*). Kalakauri piirkonnas on nähtud kaitstavatest liikidest veel väike-kärbsenäppi (*Ficedula parva*).

Seega puudub ala liigilise mitmekesisuse kohta täna kaitse korraldamiseks piisav info.

Väike-Palkna elurikkust on uuritud eelkõige lähtuvalt Väike-Palkna järvest (vt ptk 2.2.1). Samas maismaakoosluste osas andmed suuresti puuduvad. Kolmanda kaitsekategooria liikidest esineb kaitseala edelanurgas teadaolevalt sulgjat õhikut (*Neckera pennata*) ja kahelehist käokeelt (*Platanthera bifolia*).

Väärtused

2.3.1 Kaitsealused liigid

Esimese kategooria linnuliikidest esineb Paganamaal must-toonekurg (*Ciconia nigra*).

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Mõjutegurid:

1. häirimine (-)

Tegevused:

- kaitsekorra säilitamine (1);
- külastuspõhimõtete järgimine (1);
- pesapaikade riiklik seire (1).

2.3.2 Paganamaa liigiline mitmekesisus

Paganamaa liigiline mitmekesisus on seotud ala maastikulise mitmekesisusega ning sellest tingitud elupaikade rohkusega.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: olemas on info kaitseala väärtuslike liikide ja nende elupaikade seisundi kohta.
Pikaajaline eesmärk: tagatud on looduslike liikide ja nende elupaikade soodne seisund.

Mõjutegurid:

1. info puudumine (-).

Tegevused:

- inventuuride tellimine taimeestiku, linnustiku, samblike, seente ja kahepaiksete kohta (1);
- putukate ning kalade ja jõevähi kohta seniste uuringute tulemuste koondamise ja vormistamise tellimine (1).

2.4 Puhkemajandus, loodusõpe ja teadustöö

Paganamaa mitmekesine maastik ja elustik on sobiv nii puhkamiseks, loodusõppeks kui ka teadustööks ning on pika aja vältel selleks ka kasutamist leidnud.

2.4.1 Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik

Paganamaa maastik on oma vaheldusrikkuses sobiv ja kaitseala moodustamisest alates kasutusel olnud puhkemaastik. Liivajärv on Varstu valla üldplaneeringuga (http://www.varstuvv.werro.ee/files/Varstu_YP_seletuskiri_kehtestatud_nov_08.pdf) määratud avalikuks supluskohaks ja puhkekoha ümbrus puhke- ja virgestusmaaks. Liivajärve kaldal on hooldatud puhkekoht koos vajalike rajatistega. Ala on sobiv ka rahvaürituste ja kokkutulekute korraldamiseks. Kaitseala järved sobivad harrastuskalapüügiks. Paganamaa loodusradu kasutatakse loodusmatkadeks ja rattasõiduks. Kaitseala metsad sobivad seenelkäimiseks. Vähem on kaitseala kasutatud suusatamiseks, kuigi maastikulised eeldused selleks on sobivad. Paganamaad kasutatakse puhkemaastikuna üle-Eestiliselt.

Väike-Palkna maastikukaitseala on kasutatud looduspuhkuseks, peamiselt on ala piirkondlikus kasutuses. Järve kasutatakse nii kala- kui vähijärvena, tänu liivasele kaldale sobib see ka ujumiseks. Nõukogude perioodil oli järv puhkealana laiemalt tuntud, üheks kasutuse vähenemise põhjuseks võivad olla halvad ligipääsuteed. Järve loodekaldal on väljaehitamata lõkkekoht. Läti poolelt on ligipääs järvele parem ja seal asub ka paadisild.

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: puhkerajatised on heas korras ja alad on säästvas puhkemajanduslikus kasutuses.

Pikaajaline eesmärk: alad on säästvas puhkemajanduslikus kasutuses.

Mõjutegurid Paganamaa maastikukaitsealal:

1. erosioon tallamise tagajärjel (-);
2. vaadete kinnikasvamine (-);
3. ebasobivad raied (-)

Tegevused Paganamaa maastikukaitsealal:

- treppide, viitade ja radade hooldamine (1);
- uute rajatiste rajamisel külastamise üldpõhimõtete järgimine (1);
- võsaraie maastikuliselt olulistelt aladelt, (2);
- olemasolevate avatud alade hooldamine (2);
- maaomanike teavitamine metsamajandamise üldpõhimõtetest kasutades ajaleheartikleid ja Paganamaa kodulehte (3);
- järelvalve (3).

Mõjutegurid **Väike-Palkna** maastikukaitsealal:

1. puhkekohas puudub hooldamine ja ettevalmistatud rajatised (-);
2. puhkekoha prahistamine (-);
3. puhkekohta viiv tee ei ole mootorsõidukitega liiklemiseks sobiv ja need kahjustavad pinnast (-);
4. puhkekohas vette langenud puud takistavad puhkekoha kasutamist (-);
5. maaomanik on huvitatud hooldatud puhkekoha olemasolust (+).

Tegevused:

- puhkekoha väljaehitamine (prügikast, lõkkease, pingid, puude varjualune, käimla) (1; 5);
- puhkekoha hooldamine (1; 2);
- tee sulgemine tõkkepuuga (3);
- puhkekohas kuivanud puude eemaldamine (4).

2.4.2 Loodusõppeks ja puhkamiseks sobiv geograafiline asend

Paganamaa asub teiste kaitsealade läheduses (Haanja looduspark, Luhasoo maastikukaitseala, Karula rahvuspark, Peetri maastikukaitseala, Koiva-Mustjõe maastikukaitseala jt). See võimaldab puhkajatel ja loodushuvilistel kavandada mitmepäevaseid loodusretki. Samuti annab Läti lähedus võimalusi kombineeritud loodusretkedeks kahe riigi loodusväärtuslikes paikades. Läti poolel piirneb Paganamaa kaguosaga Korneti kaitseala. Lätiga ühiste loodusretkede kavandamist soodustab Schengeni piirirežiimi kehtestamine.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: Paganamaa moodustab ühtse võrgustiku teiste külastusobjektidega. Toimub koostöö Lätiga.

Pikaajaline eesmärk: Paganamaa moodustab ühtse võrgustiku teiste külastusobjektidega. Toimub koostöö Lätiga

Mõjutegurid:

1. info Paganamaa kohta halvasti kättesaadav (-);

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2. ligipääs Läti poolelt halb (-);
3. puuduvad kohalikud turismiarendajad, kes kasutaks Paganamaa loodusturismi potentsiaali (-).

Tegevused:

- ühtse infosüsteemi loomine lähikonna kaitsealadega (Haanja, Luhasoo, Karula, Koiva-Mustjõe jt) tutvustades neid ühtse pakatina. Voldikud, artiklid jms (1);
- kohtumine Läti LK ametkonnaga ja kohaliku omavalitsusega, et teha ettepanek rajada Läti poole ka matkarajad (2);
- artiklid kohalikku ja üleriiklikusse meediasse piirkonna maine tõstmiseks (1; 3).

2.4.3 Pikaajaline loodusõppe traditsioon

Paganamaal on kaua aega tegutsenud Krabi koolimetskond, mis asutati Krabi kooli juurde pikaajalise Roosa metsäulema Vello-Taivo Denksi eestvedamisel 25. oktoobril 1967. a. Koolimetskond hooldas 300 ha suurust metsaala. Erinevalt enamikest koolimetskondadest ei lõpetanud Krabi koolimetskond pärast Eesti Vabariigi taastamist tegevust, kuid aktiivsus on vähenenud. Pähni looduskeskus on seadnud eesmärgiks koolimetskonna tegevust taas aktiveerida. Pähni looduskeskuse lähedus soodustab ka ala loodusõppeväärtuste kasutamist. Pikaajaline on ka Paganamaa loodusradade traditsioon. Paganamaa Looduse õpperada avati 1972. a. Eesti Looduskaitse Seltsi vabariiklikul kokkutulekul.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: koolimetskond toimib, on olemas kaasaegse tähistusega radade võrgustik.

Pikaajaline eesmärk: toimub süsteemne loodusõpe.

Mõjutegurid:

1. koolimetskonna tegevus seiskunud (-);
2. legendid muudavad loodusõppe atraktiivseks (+)
3. puuduvad ettevalmistatud loodusõppe programmid (-).
4. on olemas ettevalmistatud ja hooldatud õpperajad (+).

Tegevused:

- koolimetskonna tegevuse taastamine (1);
- õpperadade hooldamine ja uuendamine (4);
- kaitseala tutvustava raamatu koostamine ja väljaandmine (2);
- Õuesõppeprogrammide koostamise vajaduse selgitamine ning vajadusel programmide ettevalmistamine ja läbiviimine (3).

2.4.4 Paganamaa legendid loodusõppe soodustajana

Paganamaa mitmekesine maastik on andnud ainek rohke ja huvitava rahvapärимuse tekkeks. Enamtuntud ja eksponeeritud on vanapaganaga seotud legendid. Teised pärimused on vähemtuntud. Paganamaa legende teatakse ja kasutatakse õpperadadel ja kaitseala tutvustavas kirjanduses. Loodusesse on õpperaja ääres Liivajärve läheduses paigaldatud temaatilised puitskulptuurid.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: pärimusaines on koondatud ja loodusõppes kasutuses.

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Pikajaline eesmärk: pärimus on kasutuses loodusõppes.

Mõjutegurid

1. legendidel on olemas püsikasutus (+).

Tegevused:

- legende avaldamine Paganamaa kaitseala tutvustavas raamatus (1);
- legendide kasutamine loodusõppes ja stendidel (1)

2.4.5 Olemasolev külastus-infrastruktuur

Paganamaal on viis erinevat matka-ja õpperada pikkusega 0,9 km, 2,7 km, 3,8 km, 4,3 km, 4,7 km. Kõik rajad saavad alguse Piioru pervelt Raadi mäelt. Rajad on tähistatud ja varustatud infotahvlitega (Turb, 2008). Radade haldaja on Paganamaa Arendamise MTÜ. Järskudele nõlvadele on ehitatud erosiooni tõkestavad ja liikumist hõlbustavad trepid. Piirkonnas on 2 lõkkekohta.

Raadimäel olev puidust vaatetorn on amortiseerunud ja külastuseks suletud. Raadi mäel torni ligiduses on välja ehitatud väike laululava koos pinkidega, käimla, püstkoda jm rahvaüritusteks vajalikud rajatised.

Kaitseala tutvustavad kaardid koos radade asukohaga asuvad Krabi poe juures ja Raadi mäel rahvapidude koha juures.

Paganamaa maastikukaitsealal asuvad teed on kruusakattega või pinnaseteed.

Väike-Palkna maastikukaitsealal puuduvad õpperajad ja kasutusel olev lõkkekoht on välja ehitamata. Lõkkekohani viib halvasti läbitav pinnasetee.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: külastuse-infrastruktuur on uuendatud ja täiendatud.

Pikajaline eesmärk: infrastruktuur on kasutuses ja toimib tõrgeteta.

Mõjutegurid:

1. rajatiste amortiseerumine (-);
2. viitade ja piiritähiste puudumine (-).

Tegevused:

- treppide, stendide ja radade hooldamine ja uuendamine (1);
- uute viitade paigaldamine, piiritähiste uuendamine (2).

2.4.6 Pikaajaline rahvaürituste traditsioon

Paganamaal on traditsiooniliselt korraldatud juulikuu teisel nädalavahetusel Paganamaa päevi. Tutvustatakse loodusradasid, toimuvad matkad, teatriendus ja rahvapidu. Ürituste eestvedajaks on Krabi Külaselts. On loodud Paganamaa hümn, valss ja sümboolika. Korraldatakse ka Paganamaa matkapäevi.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: rahvaürituste traditsioon on säilinud ja üritused toimuvad

Pikajaline eesmärk: rahvaürituste traditsioon on säilinud ja üritused toimuvad

Mõjutegurid:

1. potentsiaalne oht, et üritusi ei korraldata (-);
2. potentsiaalne oht, et üritustel ei osaleta (-)
3. kaevu puudumine lähiehitistes(-).

Tegevused:

- jätkata seniseid tegevusi (Paganamaa päevad jne) (1)
- turvustamine ja reklaam (2);
- kaevu rajamine (3)

2.4.7 Head tingimused ja traditsioon uuringute ja praktikumide läbiviimiseks

Paganamaa liigendatud ja mitmekesine pinnamood tingib väga erinevate elupaikade ja liikide esinemise küllalt väikesel alal. Seetõttu, ning tulenevalt soodsatest majutustingimustest Krabi koolimajas, on Paganamaad kasutatud Tartu Ülikooli loodusteaduste üliõpilaste praktikabaasina. Teadusuuringute läbiviimist soodustab ka Pähni looduskeskuse lähedus. Paganamaa järvi on uurinud EMÜ Võrtsjärve Limnoloogiakeskus. Paraku on erinevate praktikumide ja uuringute andmed koondamata ja seetõttu kasutuseta.

Kaitse-eesmärgid:

Lähem eesmärk: Paganamaad puudutavate teadusuuringute materjalid on süstematiseeritud ning looduskaitseametnikele ja kohalikele kättesaadavad.

Kaugem eesmärk: Inventeeritud on peamised elustikurühmad ja andmed on kaitse korraldamisel kasutusel.

Mõjutegurid:

1. puudub hea kontakt kõrgkoolide instituutidega (-);
2. kogutud andmed ei ole kaitseala jaoks kasutatavad (-).

Tegevused:

- koostöökokkulepped kõrgkoolide asjakohaste instituutidega (1; 2).

3 Üldised põhimõtted majandustegevusele Paganamaa maastikukaitsealal

Käesolevas peatükis ära toodud põhimõtted on aluseks kaitseala valitsejale kaalutusotsuse tegemisel. Need põhimõtted käivad samuti tegevuste kohta, mis ei vaja kaitseala valitsejaga kooskõlastamist. Sellisel juhul on alljärgnevad põhimõtted soovituslikud ning nende järgimine aitab kaasa kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamisele.

3.1 Külastus ja puhkemajandus

- Kaitsealal arendatakse loodussäästlikku, pärandit arvestavat ja tutvustavat turismi.
- Orienteerutakse kultuuri- ja loodusturismile, arvestades järgmisi põhimõtteid:
- kaitseala külastuseks vajalikud ehitised valmistatakse looduslikest materjalidest;
- kaitsealale ei rajata looduse- ja kultuuripärandi tutvustamisega mitteseotud suuremahulisi turismirajatisi;
- kaitseala külastust arendatakse kaitseala idaosas, uute loodusradade võrgustikku Lätteniidust lääne poole ei kavandata, võib rajada pika kaitseala läbiva läänesuunalise matkaraja;
- külastust ei suunata Luumäe sihtkaitsevööndisse ei õpperadade abil, infomaterjalide kaudu ega muudel viisidel;
- kaitseala külastajate teenindamiseks vajalikke ettevõtteid arendatakse kaitsealal endiste ja praeguste talukohtade baasil ning väljaspool kaitseala.

3.2 Maa-ainese kaevandamise põhimõtted

Kooskõlastuse andmisel lähtutakse looduskaitseeadusest ning kaitseala kaitse-eeskirjast. Maaomanikud saavad kaevandada maa-ainest oma tarbeks omalt maalt järgmiste põhimõtete alusel:

- maa-ainese kaevandamine tuleb igal üksikjuhul kooskõlastada kaitseala valitsejaga;
- võimalusel tuleb maa-ainest kaevandada varjatud kohtadest;
- erosiooni vältimiseks tuleb kaevandada ainult lauetelt pinnavormidelt;
- erosiooni vältimiseks ja vaate säilitamiseks ei tohi kaevandada veekogu kaldale, orgude ja liivakraavide (uhtorgude) nõlvadele lähemal kui 50 m;
- enne maa-ainese kaevandamist tuleb eemaldada huumuskiht ning pärast tööd tasandada kaeväljed ja seejärel katta kaevekoht eelnevalt eemaldatud huumusega.

Kaevandamise nõusolekute andmisel tuleb arvestada muu hulgas (mets, niidud, haruldaste loomade ja taimede elupaigad jne) koha kultuuriloolise ja arheoloogilise taustaga.

3.3 Metsade majandamine

Lähtuvalt kehtivast kaitse-eeskirjast ja kaitsealuste metsade majandamise praktikast tuleks kaitsealal raiete teostamisel lisaks kaitse-eeskirjas sätestatule silmas pidada järgmiseid põhimõtteid:

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

- raietöid ei tehta kevadel ja varasuvel ajavahemikus 1.aprillist kuni 31. juulini, mil on peamine pesitsus- ja poegimisperiood;
- nõlvadel, mille kalle on suurem, kui 30 kraadi tuleb metsatöid võimalusel vältida.

Sihtkaitsevöönd

Sihtkaitsevööndis tuleks täiendavalt arvestada järgnevaid põhimõtteid:

- metsateatiste menetlemisel arvestada kavandatud kaitse-eesmärgi muudatust. Sihtkaitsevööndi metsad on planeeritud jätta looduslikule arengule, muutes selleks kaitse-eeskirja;
- teele langenud puud võib sihtkaitsevööndis täies pikkuses koristada.

Piiranguvöönd

Paganamaa MKA piiranguvööndis on lubatud turberaie, mille juures tuleks silmas pidada järgmisi põhimõtteid:

- männi enamusega puistutes eelistatakse aegjärkset ja häilraiet;
- kuuseenamusega puistutes eelistatakse veerraiet, pidades seejuures silmas raiesihitust idast-läände vastavalt valdavate tuulte suunale ning arvestades ja metsade paiknemist reljeefil;
- lehtpuu enamusega puistutes eelistatakse häilraiet;
- tähistatud matkaradade vahetus naabruses ja väljaspool vanade loodusmetsade elupaiku võib piiranguvööndis maastikuliste elementide paremaks demonstreerimiseks ning tuleohu vähendamiseks metsi kujundada ka parkmetsailmelisteks;
- tuleb jälgida, et loodusmetsadele iseloomulik vanuseline ja liigiline mitmekesisus ei väheneks; soodustada puuliikide grupilist paigutust;
- raiete käigus rajatavaid kokkuveoteid ei ole soovitatav rajada sirgete ja korrapärastena, võimalusel tuleks kasutada ära looduslikud häilud ja puistute hõredamad kohad;
- raiete käigus tuleks säilitada vähemalt 20 tm/ha surnud jalalseisvaid puid ning 20tm/ha erinevas laguastmes lamapuitu, kusjuures säilitamisel eelistada kõige jämedaid puid;
- turberaie puhul tuleks jätta vananema ja looduslikult surema vähemalt 20 suurt vana puud ha kohta;
- igasugune tegevus tuleb läbi viia viisil, mis säilitab kõrge loodusväärtusega puid: iseäranis suured, vanad või silmapaistva võraga puud, suurte linnuliikide pesapuud ja potentsiaalsed pesapuud, suured lehtpuud, suured kadakad jm, põlemisjälgedega puud, õõnsustega puud jms;
- erilisi võtme-elemente nagu vooluveekogusid, märgalaid, kivikülve, uhtorge ja järsakuid tuleb kaitsta ja säilitada. Kui need on saanud mingil moel majandustegevuses kannatada, tuleb endine seisund taastada;
- põlengualadel ja tuulekahjustusega aladel on soovitatav jätta sanitaarraietest puutumata vähemalt 10% majandusüksuse kaitsealal olevate metsade pindalast.

3.4 Ehitustegevus ja planeeringud

Ehitustegevuse kavandamisel ja planeeringute koostamisel on soovitatav juhendada järgmistest põhimõtetest:

- kaitsealale ei rajata uusi kompaktsid hoonestusalasid;
- hoonete ehitamisel või ümberehitamisel tuleb säilitada ja sobitada paikkonnale omaseid hoonemahte, arhitektuurilisi elemente ning jälgida konkreetse piirkonna ajaloolisi ehitustraditsioone;
- uute hoonete ehitamisel ja olemasolevate renoveerimisel tuleb järgida piirkonnale iseloomulikku ehitusstiili, hoonemahtusid katusekuju ja kallet, kasutada naturaalseid ehitusmaterjale ja värvitoone;
- piirdeaedade rajamisel arvestada traditsiooniliste lahendustega piirdeaia kõrguse, asukoha ja materjali osas;
- säilitada maksimaalselt olemasolev kõrghaljastus;
- üldjuhul ei lubata kaitsealal muuta maa kasutuse sihtotstarvet va. vanade talukohtade taastamisel;
- uusehitus peab jälgima asustusstruktuuri ja miljööväärtust ning maastikkusobivust;
- uute elamukohtade ehitamisel on eelistatud vanade talukohtade taas kasutusele võtmine;
- vältida tuleb abihoonete juhuslikku ja plaanipärast ehitust, mis rikub ala ilmet. Abihooned ja nende välisviimistlus peavad sobima elamutega;
- vältida tuleb uute hoonete rajamist avanevate kaugvaadete kohale/ette;
- teede rekonstrueerimisel ei õgwendata teid ega tasandata pinnavorme (mägesid ei lükata tasasemaks, orgusid ei täideta ära ning teid ei tehta sirgemaks);
- teeäärtes (väljaspool teehoolduspiirkonda) säilitatakse vanu puid ja puuderühmi, eriti laialehiseid puid tingimusel, et need ei ohusta inimeste elu ja tervist;
- vanu sihtkaitsevöönditesse jäävaid taluteid hooldatakse teedale murdunud puude kõrvaldamise, metsa järelkasvu ja võsa raiumise teel;
- uute liinide paigaldamine on soovitatav teostada piki teid ja vältida metsi läbivate liinide rajamist, eelistatud on maasisesed kaabelliinid;
- uue tiigi kaevamisel tuleb arvestada tiigi asukoha sobivust maastikusse ning selle toimimist talukompleksi osana;
- reostusohu vältimiseks peab tiik reeglina asuma eluhoonete (talude) lähikonnas, mitte loomapidamishoonete juures;
- tiik tuleb üldjuhul kaevata mineraalkihini välja;
- tiiki ei rajata väärtusliku niidukoosluse kohale. Peale kaevamist tuleb kaevevallid tasandada nii, et see ei kahjustaks väärtuslikke niidukooslusi;
- soovitatav on jätta vähemalt üks tiigi servadest laugem, et vältida tiigi kinnivajumist ja võimaldada elupaiku veeselgrootutele ning kahepaiksetele;
- maastikus paiknevate (st hoonetest kaugemal asuvate) looduslikus seisundis märgalade tiikideks ja järvedeks kujundamist ei kooskõlastata, kuna need võivad olla elupaikadeks kaitsealustele liikidele ning ajalooliselt on tiigid paiknenud talude lähiümbruses (sauna lähedal). Eranditeks on loomade jootmiskohad karjatatavatel aladel ning kahepaiksete kudemisveekogud ning ajaloolised pärandkultuuri objektid.

3.5 Põllu-, rohumaa ja niidukoosluste hooldamine

Niitude hooldamine

Niitude hooldamisel tuleb järgida järgmisi põhimõtteid:

- niita tuleb kõlviku piirini, jätmata kasvama tee ja rohumaa vahelisi ribasid ja metsa ja rohumaa vahelisi ribasid jne. Tee ja kraavi kaldad tuleb niita võimalikult objekti servani. Niitmise aja valikul arvestada konkreetse koha taimkatte, linnustiku ja loomastikuga. Niidetud hein tuleb koristada;
- lamminiidu (luha), soostunud niidu ja sooniidu hooldamisel tuleb niitmist alustada pärast 10. juulit (eksperthinnangu alusel on niitmise lubatud alustada pärast 1. juulit), niita keskelt-lahku või servast-serva meetodil, hein riisuda ja ära vedada;
- aruniidu (ja muude kuivade niitude) hooldamisel tuleb niita keskelt-lahku või servast-serva meetodil, hein riisuda ja ära vedada; niitmist võib alustada pärast 1. juulit (erandina ja eksperthinnangu alusel on niitmise lubatud alustada ka pärast 25. juunit);
- rukkiräägu (*Crex crex*) elupaikades ei tohi niitmist alustada enne 10. juulit;
- kraavikaldad tuleb hooldada, et vältida võsastumist ja seeläbi ennetada kobraste poolt tekitatavaid üleujutusi;
- väärtusliku niiduna arvel oleva rohumaa parandamine pealekülvamise või väetamise teel ei ole lubatud niiduhooldusvõte;
- väärtuslikele niidukooslustele metssea poolt tekitatud kahjustused tasandatakse, kahjustatud ala ei künta;
- karjaaiad tuleb rajada kuni kõlvikupiirini, tee ääres kuni teehooldusalani, metsaservades ei jäeta hooldamata ribasid; Karjaaiad võiksid järgida maastiku struktuuri (kõlviku piire, reljeefi, olemasolevaid teid jne);
- karjatamisel tuleb valida sobilik karjatamiskoormus vältimaks pinnase ja taimestiku kahjustusi ülekarjatamisest, samas ei ole kasu ka liiga väikesest karjatamiskoormusest. Lamminiidul karjatamise korral peab karjatamiskoormus jääma vahemikku 0,2–1,0 lü/ha. Aruniidu hooldamisel karjatamisega peab karjatamiskoormus jääma vahemikku 0,2–1,2 lü/ha;
- karjatamise tulemusel peab vähemalt 75% taimkattest olema loomade poolt oluliselt mõjustatud;
- karjatatavatel aladel on soovituslik üleniitmine. Üleniitmine on vajalik, kui karjatamise tulemusena on mõjustamata alla 75% taimestikust.

Niitude taastamine

Niitude taastamisel tuleb arvestada järgnevaid põhimõtteid:

- niite taastatakse võsalõikuse või ülepinna purustamise teel;
- võsaraiumine on soovitatav planeerida ajavahemikule augustist oktoobrini, kui puud ei ole veel toitainete varumist lõpetanud, mistõttu tekib järgneval aastal vähem juurevõsused;
- võsa raiuda võimalikult maapinna lähedalt, et oleks hiljem kergem niita või vajadusel järgnevatel aastatel uuesti võsa raiuda;
- võsa raiumisel arvestada objekti iseloomuga, vältida koridoride ning sirgete servade tekitamist – arvestada reljeefi ja muude maastikuelementidega, vältida kitsaste võsaribade jätmist tee ja piirneva koosluse vahele ning metsaservadesse. Raiejäätmed tuleb kindlasti koondada ning likvideerida;
- raiejäätmete põletamisel teha tuleasemed kannustikule või mujale väljaspoole rohttaimestikuga ala;

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

- taastamisele peab järgnema hooldus niitmise või karjatamisena;
- niitude taastamisel purustamise teel purustada võsa mitte varem kui juuli lõpus/augustis-septembris vältimaks linnu- ja loomapoegade hukkumist;
- purustamise teel võib hooldada rohumaid, mis ei ole arvel väärtusliku niidukooslusena ning maastikuliselt olulisi avatud alasid;
- poollooduslike koosluste üleskündmine ei ole lubatud. Katastriplaanile kantud looduslike rohumaa üleskündmisel on tegemist kõlviku muutmisega, mis tuleb eelnevalt kaitseala valitsejaga kooskõlastada;
- kuni 30 aastase võsaga põllumajanduslikul maal lubatakse võsa raadamist; põllumajandusliku maakasutuse taastamise eesmärgil ja vaadete avamiseks;
- raadatakse vanema metsa piirini. Raiejätmed likvideeritakse.

4 Eelarve

Kõik kaitsekorralduskavaga planeeritud tegevused tulenevad väärtustele mõjuvatest teguritest ning iga negatiivse mõjuteguri vähendamiseks on kavandatud vastavad tegevused (vt peatükk 2). Järgnevalt on ära toodud väärtustest tulenev tegevuskava koos eelarvega. Tegevuste ees olevas tulbas paiknevad numbrid kattuvad väärtuste peatüki (2) numeratsiooniga. Selle viite järgi on võimalik peatükist 2 järele vaadata, mis väärtusega tegu on ning millise mõjuteguri negatiivse mõju vähendamiseks antud tegevus planeeritud on.

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

4.1 Paganamaa maastikukaitseala kaitsetegevuste eelarve

Töö liik	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tulemus	Prioriteetsus 1 vajalik/kiire 2 vajalik 3 soovitatav	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Teostaja (sulgudes partnerid)	
						Summa aastate lõikes 1000kr												
HOOLDUS	2.2.3.1	olemasolevate poollooduslike koosluste hooldamine (37,6ha)	teadaolevaid poollooduslike kooslusi hooldatakse (ca 2910 eek/ha), hoolduskõlblikke on hinnanguliselt 25ha	poollooduslikud kooslused on hooldatud ca 37,6 ha	1	72	72	109	109	109	X	X	X	X	X	471	talunikud (KA)	
		poollooduslike koosluste taastamine	Jäätmaaniidukit ja teisi vastavaid vahendeid kasutades muudetakse poollooduslikud kooslused hoolduskõlblikuks, ca 10 ha	teadaolevad taastamist vajavad poollooduslikud kooslused on võimalusel muudetud hooldamiskõlblikeks	2		40										40	talunikud (KA)
	2.1.1.3	võsaraie	sulglohkude ja liivakraavide põhjade ning nõlvade puhastamine võsast (ca 0,7 ha)	sulglohud ja liivakraavid ei ole võsastunud	1	2			2			X			X		4	RMK/KA (kohalikud)
	2.1.3.3	võsaraie	muinasobjektide ümbrus (1700 eek ha) (Vorotkakalmed ja Kalmõid, ca 0,5ha)	muinasobjektid on võsast välja raiutud	2	1									X		1	RMK/KA
	2.1.1.1 2.1.1.3 2.4.1 2.4.5	olemasolevate treppide parandamine	astmete parandamine ja uuendamine sulglohkudesse, liivakraavidesse ja Piiriorgu laskuvate treppide puhul, ca 195 astet, alustada töid 2010 aastal ja 3 aastase intervalliga	trepid on heas korras ja kasutatavad	2	19,5		20			X				X		39,5	RMK/KA
	2.1.3.1	lähtuvalt uuringust raiutakse puud võsast välja	põlispuude uuringuga leitud puud, mille ümbrus vajab võsast puhastamist, ca 10 puud (ca 1ha)	väärtuslike puude ümbrus on võsast puhastatud	3		1	1							X		2	RMK/KA
	2.1.2.1	teetruupide vajaduse kindlaks tegemine ja truupide paigaldus	selgitatakse välja need alad, kuhu vaja ligipääsuks olemasolevad truubid välja vahetada või uued truubid paigaldada, ca 5 truupi (tk 15 000)	ligipääs hooldatavatele aladele on tagatud	1		75										75	KA, talunikud
	2.1.2.1 2.1.2.2	korratakse talgud vanade talukohtade korrastamiseks	valitakse välja talukohad, mida on mõtet eksponeerida ja korrastatakse need talgutööde käigus, ca 8 kohta (ca 1ha)	8-10 talukohta on korrastatud ja eksponeeritud	3	2	2	2	2	2	X	X	X	X	X		10	Kohalik kogukond
	2.1.2.1 2.1.2.3	hooldatakse talukohtade vahetud ümbrust	talukohtade ümbruse hooldamine (niitmine, võsa raie)	8 talukohta on hooldatud (ca 0.5ha)	3	1	1	1	1	1	X	X	X	X	X		5	
	2.1.4.1, 2.4.1	Tornivaate ja teiste teadaolevate väärtuslike vaadete hoidmine	hoitakse avatuna või avatakse vanad teadaolevad väärtuslikud vaatesektorid, c 10 ha	Väärtuslikud vaated on säilinud	1	10		10		10		X		X			30	RMK/KA
	2.1.4.2, 2.4.1	avatud maastike taastamine	taastatakse endisi rohumaid, mille suudetatakse tagada ka pidev hilisem hooldus. Pindala hinnanguliselt 100-150 ha	avatud maastikud on säilinud tänasel põhikaardil märgituga ligilähedases mahus	2		150										150	KA, talunikud
	2.1.3.2	riigipiiri hoidmine teatud osas avatuna	riigipiiri siht peab olema looduses jälgitav ja osaliselt kasutatav matkarajana, Kikkajärve läänepiirist kaitseala põhjatipuni (700m).	Riigipiiri säilib looduses äratuntavana ja on kasutatav matkarajana	3		1	1	1	1	X	X	X	X	X		4	PV/RMK
	2.1.4.2, 2.4.1	olemasolevate rohumaa hooldamine	olemasoleval avamaastikul, vähemalt tänases PRIA massiivide mahus (ca 165 ha) ja perspektiivis ca 200 ha hooldamine	avatud alad säilivad põhikaardil tooduga ligilähedases mahus	1	105	105	200	200	200	X	X	X	X	X		810	talunikud (KA)

Töö liik	Väärtus	Tegevus	ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon													KOKKU tuh. krooni	Teostaja (sulgudes partnerid)
			Töö kirjeldus	Töö tulemus	Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
					1 vajalik/kiire 2 vajalik 3 soovitatav	Summa aastate lõikes 1000kr											
TEHNIKA JA LOOMAD	2.1.2.1	loomade kasutusse andmine	kas 20 pealine veisekari või 120 pealine lambakari	loomad on kasutusse antud, kui sobivad talunikud on leitud	1		X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (talunikud)
	2.1.2.1	tehnika soetamine taastamiseks ja hooldamiseks	jäädmaaniiduk, kasutatakse ca 100-150 ha hoolduseks ettevalmistamiseks	soetatud ja kasutusse antud	2		90									90	KA (talunikud)
			kaaruti, vaaluti, rullpress, platvormhaagis, rippniiduk	tehnika on soetatud ja kasutusse antud	1		1390									1390	KA (talunikud)
KOOSTÖÖ JA TEAVITAMINE	2.2.2.1, 2.2.2.2	inimesi teavitatakse LD metsaelupaikade väärtustest ja metsade väärtusest kaitseala SKV-s ja PV-s	omanikke teavitatakse elupaikade väärtusest kasutades selleks Paganamaa kodulehte ja Varstu valla lehte (1 artikkel aastas), vahetu suhtlemine maaomanikega	maaomanikud on teadlikud LD metsaelupaikadest ja ei kahjusta elupaikade soodsat seisundit.	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (MTÜ-d)
	2.1.1.1, 2.1.1.2, 2.1.2.1, 2.1.2.2, 2.2.2.1, 2.2.2.2, 2.2.3.1, 2.3.1.1, 2.4.1	inimesi teavitatakse erinevate tegevuste kohta kokkulepitud tegutsemise üldpõhimõtetest.	Varstu valla lehes avaldatakse iga-aasta ülevaatlilik artikkel kaitsealal kokkulepitud majandustegevuse üldpõhimõtete kohta ja see avaldatakse ka Paganamaa kodulehel.	kaitsealal tegutsevad inimesed ja kohalik omavalitsus on teadlikud kokkulepitud üldistest põhimõtetest	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (KOV)	
	2.1.2.1, 2.2.2.1, 2.2.2.2	inimesi teavitatakse erinevatest toetuskeemidest	Varstu valla lehes avaldatakse vähemalt kord aastas ülevaade erinevatest toetuskeemidest, mis puudutavad nii LD metsaelupaikade toetust, maastikuhooldust ja ka teisi põllumajandustoetusi. Samuti võimalusi KKA-ga koostöös loomi ja tehnikat kasutusse võtta	inimesed on teadlikud erinevatest toetuskeemidest ja kasutavad neid	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA (PRIA/Eramet sakeskus, KOV)
	2.2.2.2	inimesi teavitatakse Erametsakeskuse konsulentide kaudu metsamajandamise üldistest põhimõtetest	Erametsakeskuse konsulendid selgitavad inimestele kaitseala metsade majandamisel rakendatavaid üldisi põhimõtteid	metsaomanikud saavad metsakonsulentidelt asjakohast informatsiooni kaitseala metsade majandamise kohta	2	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA/Erametsa keskus
	2.1.3.1	teavitamine Paganamaa tähelepanuväärsetest puudest	Varstu vallalehes ja Paganamaa kodulehel ilmub artikkel Paganamaa põlispuude väärtuse kohta	inimesed on põlispuudest teadlikud ja teavad nende asukohti ning ei raiu neid	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA/Krabi kool

Väärtus	Tegevus	ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon		Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Teostaja (sulgudes partnerid)												
		Töö kirjeldus	Töö tulemus														1 vajalik/kiire	Summa aastate lõikes 1000kr										
																	2 vajalik											
2.3.1.1	riiklik pesapaikade seire	1 kord aastas pesitsusedukuse hindamine	on ülevaade pesapaiga kasutamisest ja pesitsemise edukusest	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA												
2.2.1.1	järvede seisundi seire	kord 5 aasta jooksul hinnatakse järvede kui LD elupaikade seisundit	on ülevaade järvede seisundi muutumisest	1					3						3	KA												
2.3.2.1	soontaimede inventuur	koostatakse kaitsealapõhine ülevaade seal kasvavatest liikidest ja nende LK olulisusest	nimekiri kaitsealal kasvavatest taimedest ja ettepanekud kaitsekorralduseks	2		10									10	KA												
	putukate info koondamine	koostatakse kaitsealapõhine ülevaade seal leitud liikidest ja nende LK olulisusest	nimekiri teadaolevatest putukaleidudest	2		20									20	KA												
	linnustiku inventuur	koostatakse kaitsealapõhine ülevaade seal pesitsevatest liikidest ja nende LK olulisusest	nimekiri kaitsealal suure tõenäosusega pesitsevatest lindudest ja ettepanekud kaitsekorralduseks	2	X										0	KA												
	samblike inventuur	koostatakse aitsealapõhine ülevaade seal kasvavatest liikidest ja nende LK olulisusest	nimekiri kaitsealal kasvavatest samblikest ja ettepanekud kaitsekorralduseks	2			20								20	KA												
	kahepaiksete inventuur	koostatakse aitsealapõhine ülevaade seal leitud liikidest ja nende LK olulisusest	nimekiri kaitsealal elavatest kahepaiksetest ja ettepanekud kaitsekorralduseks	2				10							10	KA												
	info koondamine kalade ja jõevähi kohta	koostatakse aitsealapõhine ülevaade seal leitud liikidest ja nende LK olulisusest	nimekiri kaitsealal elavatest kaladest ja hinnang jõevähi võimalikule olukorrale	2				20							20	KA												
	erosiooni seire	külastatavates kohtades erosiooni ulatuse pidev jälgimine	erosiooni ulatusest on pidev ülevaade	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	RMK/KA												
2.1.3.1	uuringu teostamine väärtuslike puude väljaselgitamiseks	Krabi Põhikool viib koostöös KA-ga/RMK-ga läbi uuringu kaitsealal leiduvate tähelepanuväärivate puude kohta	kaart ja ülevaade kaitseala põlispuudest	3		5								5	KA/Krabi kool													
2.1.2.1	maakasutuse kaardistamine ja maakasutuse andmebaasi loomine	lähtuvalt PRIA andmebaasidest ja makstavatest toetustest pideva ülevaate saamine põllumajanduslikus kasutuses oleva maa üle	on teada maad, mis ei ole hooldatud	1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	KA													
2.1.2.1, 2.1.2.2	maastikumutuste uuring	uuring peab kirjeldama kaitsealal toimunud maastikumutuseid alates vähemalt 20. saj. algusest, peab põhinema kaardianalüüsile	on ülevaade maastikus 20. sajandi jooksul toimunud muutustest	2		30								30	KA													
2.1.4.2	Paganamaa maastikuvaadete kaardistamine	teostatakse professionaalne maastikuvaadete inventuur, mille alusel kujunevad prioriteetsed alad, mida tuleb avatuna hoida	on ülevaade väärtuslikest vaadetest	2	20									20	KA													
2.1.3.2	piiriga seotud ajaloojärvi koondamine ja eksponeerimine	koostatakse ülevaade piiriga seotud sündmustest ja pärimustest	olemasolev info on fikseeritud ja eksponeeritud	3					30					30	KOV (RMK/PV)													
2.1.3.3	RMK pärandkultuuri inventeerimise projekti tulemuste koondamine peale nende avalikustamist	info Paganamaa pärandkultuuri objektide kohta koondatakse sh info, mis ei lähe avalikku andmebaasi	info on olemas ja talletatud	3					10					10	RMK													
2.1.3.3	arheoloogilise inspeksiooni läbiviimine kaitsealal	vaadatakse üle pärimuslikud kalmekohad, vajadusel tehakse proovisurfid	inspeksioon on läbi viidud, ülevaade koostatud, tehakse ettepanekud kaitse korraldamiseks	2					30					30	KA													

Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tulemus	ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon											KOKKU tuh. krooni	Teostaja (sulgudes partnerid)		
				Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019				
				1 vajalik/kiire 2 vajalik 3 soovitatav	Summa aastate lõikes 1000kr													
2.1.4.2 2.2.2.1 2.2.2.2	kaitse-eeskirja muutmine, ekspertiisi tellimine	kaitseeeskirja muutmine, et tagada erinevate eesmärkide saavutamine ja eeskirja projektile ekspertiisi tellimine	kaitse-eeskirja eelnõu on Vabariigi Valitsusele esitatud	1	24	35											59	KA
2.1.2.2	taluhoonete inventuur	inventeeritakse säilinud ajalooline taluhoonestus	Inventuur on teostatud	3					20								20	KA
2.1.4.1	uue vaatetroni ehitamine	vana torn lammutatakse, ja selle asemel ehitatakse uus ja veidi kõrgem torn	Raadimäe torn on külastajatele avatud	2		1 200											1 200	KA/RMK
2.1.3.3, 2.4.4	olulisemate pärandobjektide tutvustamine infostendidel	Stendidel kasutatakse sobivuse korral ka Paganamaa legende. infostendid (A4) objektide juurde, ca 20 tk, vahetada 3 aasta tagant, alates 2011	olulised kohad ja vaimne pärand (legendid) on eksponeeritud	2	8			8			X				X		16	RMK
2.4.2	ühtse infosüsteemi loomine lähikonna kaitsealadega	koondada piirkonna kaitsealade tutvustamine ühtsesse võrgustikku, mida turundatakse ühtse piirkonnana. Piirkonna kaitsealade ühisvoldik (2000 tk). Ühtsete matkamarsruutide väljatöötamine ja tutvustamine kodulehel	piirkonda tuntakse ühtse sihtalana ning Paganamaad osana sihtalast	3			15										15	KA/RMK
2.4.5	viitade ja stendide paigaldus ja hooldus	suured riiklikule standardile vastavad viidad Krabi ja Tagakolga juurde (1tk-3000), ning Tagakolga juurde 1 suur stend (1x1,2m stend-15 000)	viidad ja stendid on paigaldatud	2	21												21	RMK (KA)
		külastajate liikumist suunavad viidad (väiksed nooled ja tähised), ca 100 tk, vahetada 5 aasta tagant, alates 2013	matkaradade võrk on tähistatud ja suunavate viitadega kaetud	2	10					X							10	RMK
		kaitseala välispiiri tähistuse uuendamine	kaitseala välispiiri tähistuse pidev uuendamine. Hinnanguliselt vaja 4 tähist uuendada. Hintsiko lahustüki tähistamine	piir on tähistatud	1		5	1	1	1	X	X	X	X	X		8	RMK
		matkaradade niitmine	matkaradade (ca 14 km) niitmine 4x aastas (kord 5000)	matkarajad on heas seisus	2	20	20	20	20	20	X	X	X	X	X		100	RMK
		laudteede hooldus	laudteede korrastamine ja uuendamine (5 aasta tagant, 1m=500 eeki)	laudteed on korras	2		60					X					60	
		matkaradadelt võsa tõrjumine	võsaraie matkarajal (0,5ha) aastas	matkarajad on säilinud	2	1	1	1	1	1	X	X	X	X	X		5	RMK
		ürituste jätkamine ja nende reklaamimine väljapoole	Paganamaa päevad, jaanituli, matkapäevad	Üritused toimuvad ja on vähemalt maakondlikul tasemel tuntud	3	15	15	15	15	15	X	X	X	X	X		75	MTÜd, kõik partnerid
	kaevu rajamine parkla lähiste	rajatakse pumbaga sahtkaev, maksumus sõltub kaevu sügavusest, 2000 kr m, 1500 kr pump, lisanduvad transport jm		3			35											RMK

KÜLASTUS
KORRALDUS

		ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon																
	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tulemus	Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Teostaja (sulgudes partnerid)	
					1 vajalik/kiire 2 vajalik 3 soovitatav	Summa aastate lõikes 1000kr												
LOODUSÖPE JA TEADUSTÖÖ	2.1.2.2, 2.4.3, 2.4.4	kaitseala tutvustava raamatu välja andmine	koostatakse ja kirjutatakse Paganamaa loodust ja pärandit tutvustav raamat, mida levitatakse üle Eesti	raamat on välja antud	3			100								100	KOV (KA, RMK, kohalik kogukond)	
	2.1.2.2	Paganamaa voldiku kordustrukk (3000 tk)	Paganamaad tutvustavat voldikut uuendatakse ja tehakse kordustrukk (3000 tk)	trükk on välja antud	3					15						15		
	2.4.3	koolimetskonna tegevuse taastamine	koolimetskonna tegevuste taasalustamine koostöös RMK-ga, õppepäevad, matkad jne.	koolimetskond toimib	3	5	2	2	2	2	X	X	X	X	X		13	RMK (Krabi kool)
	2.6.7	suhtluse tihendamine praktikumide läbiviijatega	Koostööga tagatakse, et praktikumide käigus kogutavad andmed oleksid kaitseala kaitse korraldamisel kättesaadavad. Võimalusel koostöölepingute sõlmimine	praktikumide käigus kogutavad andmed on kaitseala kaitse korraldamisel kasutusel	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		0	KA/Krabi kool
kokku a-s						340	3 363	521	395	473	KOKKU					5 092		
I prioriteet						213	1 712	320	312	323								
II prioriteet						114	1624	64	52	54								
III prioriteet						23	27	137	21	96								

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

4.2 Väike-Palkna maastikukaitseala kaitsetegevuste eelarve

Töö liik	Väärtus	Tegevus	Töö kirjeldus	Töö tulemus	Prioriteetsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOKKU tuh. krooni	Teostaja (sulgudes partnerid)
					1 vajalik/kiire 2 vajalik 3 soovitatav												
Hooldus	2.4.1	puhkekoha ümbruses vette kukkunud puude kõrvaldamine	Vette kukkunud puud kõrvaldatakse vahetult puhkekoha ümbruses	puhkekoht on korrastatud ja on ligipääs järvele	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	RMK (maaomanik)
Koostöö ja teavitamine	2.2.1.1	kohtumine Läti LK ametnikega	kohtumise eesmärk on ühtlustada kaitsekorraldust Väike-Palkna järve valgalal	võimalused kaitsekorralduse ja puhkemajanduse ühiseks korraldamiseks on kaardistatud	1	X										0	KA
	2.2.2	omaniku toetamine Natura metsatoetuse taotlemisel	KA spetsialistid aitavad ja julgustavad maaomanikku taotlema Natura metsatoetust	maaomanik saab Natura metsahoiu toetust	2	X										0	KA (PRIA)
Ekspertiis ja seire	2.2.2	kaitse-eeskirja uuendamine	koostatakse kaitse-eeskirja projekt ja tellitakse sellele ekspertiis.	kaitse-eeskirja eelnõu on valitsusele esitatud	1	15	10									25	KA
	2.2.1.1	järve seisundi seramine	tellitakse kord 5 aasta jooksul hinnang järve seisundile	on olemas ülevaade järve seisundi muutumisest	1					10						10	KA
Külastus	2.4.1	puhkekoha välja ehitamine	vajadusel ehitatakse puhkekoht (prügikast, lõkkease, pingid, käimla ja puude varjualune), peale lätlastega kohtumist	on välja ehitatud puhkekoht	3					40						40	RMK (maaomanik)
	2.4.1	puhkekoha hooldamine	puhkekohas varustamine lõkkepuudega ja prügi äravedu (vaja teha kord kuus, 7 kuud aastas)	puhkekoht on korras	3	2	2	2	2	2	X	X	X	X	X	10	RMK/KA (maaomanik)
	2.4.1	puhkekohta viiva tee sulgemine mootorsõidukitele	tee suletakse tõkkepuu või muude vahenditega	autod ei pääse järveäärsele puhkeplatsile	2			10								10	RMK (maaomanik)
	2.4.1	puhkekoha ümbruses vette kukkunud puude kõrvaldamine	Vette kukkunud puud kõrvaldatakse vahetult puhkekoha ümbruses	puhkekoht on korrastatud ja on ligipääs järvele	3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0	maaomanik
					kokku a-s	17	12	12	2	52	KOKKU					95	

I prioriteet 15 10 0 0 10
II prioriteet 0 0 10 0 0
III prioriteet 2 2 2 2 42

5 Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid

Järgnevas peatükis on tabelites toodud indikaatorid, mille abil on võimalik hinnata kaitsekorralduskavas planeeritud tegevuste elluviimise edukust.

5.1 Paganamaa MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid

	Väärtused	indikaator	algseis	kriteerium
2.1	MAASTIK			
2.1.1	Pinnamood			
2.1.1.1	Piirioru maastik			
		maastiku ilme visuaalsel vaatlusel	värsked lageraied puuduvad	lageraied puuduvad
		pinnavormide seisund visuaalsel vaatlusel	värsk erosioon ja kaeved puuduvad	värsk erosioon ja kaeved puuduvad
2.1.1.2	Möhnastik			
		pinnamoe säilimine visuaalsel vaatlusel	värsked kaeved puuduvad	värsked kaeved puuduvad
		ehitamise üldpõhimõtete järgimine lubade andmisel ja ehitamisel	uued hooned puuduvad	KKKs toodud ehitamise üldpõhimõtetele mittevastavad hooned puuduvad
2.1.1.3	Iseloomulikud pinnavormid			
		pinnavormide seisund visuaalsel vaatlusel	värsk erosioon puudub	värsk erosioon puudub
		pinnavormide vaadeldavus visuaalsel vaatlusel	sulglohud ja liivakraavid on võsastunud	sulglohud ja liivakraavid on vaadeldavad

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2.1.2	Pärandmaastikud			
2.1.2.1	Liigendatud pärandmaastikud			
		lagedate alade pindala põhikaardi alusel	lagedate alade pindala on 290 ha	lagedate alade pindala on vähemalt 290 ha
		ehitamise üldpõhimõtete järgimine lubade andmisel ja ehitamisel	uued hooned puuduvad	KKKs toodud ehitamise üldpõhimõtetele mittevastavad hooned puuduvad
		ülevaate omamine maastiku muutustest ja seisundist	ülevaade puudub	on olemas maastiku muutuste analüüs ja ülevaade hooldatavatest aladest
2.1.2.2	Ajaloolised hooned ja traditsiooniline taluhoonestus			
		hoonestatud talukohtade säilimine	alal on 14 hoonestatud talukohta	alal on vähemalt 14 hoonestatud talukohta
		ehitamise üldpõhimõtete järgimine lubade andmisel ja ehitamisel	uued hooned puuduvad	KKKs toodud ehitamise üldpõhimõtetele mittevastavad hooned puuduvad
		ülevaate omamine asustuse kujunemisest ja iseloomulikest hoonetest	ülevaade puudub	uuring on olemas
		hooldatud asustamata talukohad	hooldatud on üks asustamata talukoht	hooldatud ja eksponeeritud on vähemalt 5 asustamata talukohta
2.1.3	Üksikobjektid pärandmaastikus			
2.1.3.1	Põlispuud			
		põlispuude arv	algseis määratakse inventuuri tulemusena	puid ei ole algseisuga võrreldes vähem
		põlispuude seisund visuaalsel vaatlusel	algseis määratakse inventuuri tulemusena	puude seisund ei ole algseisuga võrreldes halvenenud

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2.1.3.2	Riigipiir maastikulise ja kultuuriloolise objektina			
		piiri vaadeldavus	piiri asukoht on maismaal tuvastatav täies ulatuses	piiri asukoht on tuvastatav looduses vähemalt Vorotkal matkarajaga piirnevas lõigus
2.1.3.3	Muinas- ja pärimusobjektid			
		objektide seisund ja info olemasolu	hooldatud ja infoga varustatud on Vorotka kalmed	hooldatud ja infoga varustatud on 5 objekti
2.1.4	Maastike vaatelised väärtused			
2.1.4.1	Tornivaade kui Paganamaa sümbolvaade			
		tornist avanev vaade	vaade puudub	tornist avaneb vaade järvedele ja Piiriorule
		Vaatetorni seisund	torn on amortiseerunud	torn on kasutuskõlbulik
2.1.4.2	Maastikuvaated			
		info olemasolu vaadete kohta ja vaadete avatus	puudub ülevaade Sokari-Kerekutsi ümbruse oluliste vaadete kohta ja nende seisundi kohta	kaardistatud on olulised vaated ja need on avatud
2.2	ELUPAIGAD			
2.2.1	Veekogud			
2.2.1.1	Järved			
		elupaikade LK seisund seire tulemusel	Kikkajärv B, Liivajärv A	Kikkajärv B, Liivajärv A
2.2.1.2	Piirioja			
		voolusängi seisund	voolusäng looduslik	voolusäng looduslik
2.2.2	Metsad			
2.2.2.1	LD metsaelupaigad jm väärtuslikud metsad sihtkaitsevööndis			
		LD elupaikade seisund	ptk 2.2.2.1 toodud pindalad	elupaikade pindala on sama või suurenenud vastavalt ptk 2.2.2.1 toodud pindaladele
		raiete puudumine Paganamaa ja Hintsiko skvs KKI andmetel	Paganamaa skvs on teostatud üksikpuude raiet	kava perioodil ei ole raieid KKI andmetel teostatud

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2.2.2.2	Väärtuslikud metsad piiranguvööndis			
		LD elupaikade ja VEPide seisund väljastatud metsateatiste ja KKI andmete alusel	LD elupaikades ei ole teostatud turberaideid	LD elupaikades ei ole teostatud raideid
		metsa pindala piiranguvööndis	metsa pindala põhikaardil 660 ha	metsa pindala 600 ha
2.2.3	Rohumaad			
2.2.3.1	Poollooduslikud rohumaad			
		pidevalt hooldatud niitude pindala	andmed puuduvad	35 ha
2.2.4	sood			
2.2.4.1	sood			
		kuivenduse mõju visuaalsel hinnangul	kaasaegne kraavitus puudub	kaasaegne kraavitus puudub
2.3	Paganamaa elurikkus			
2.3.1	kaitsealused linnuliigid			
2.3.1.1	I kategooria liigid			
		pesitsusedukus seire andmetel	pesakoht on asustatud	pesakoht on asustatud
2.3.2	paganamaa liigiline mitmekesisus			
2.3.2.1	taimed, linnud, samblikud, seened, putukad, kalad, kahepaiksed			
		adekvaatsete andmete olemasolu Keskkonnaametil	andmed puuduvad	on olemas andmed taimede, linnustiku, putukate, kalade ja jõevähi ning samblike, seente ja kahepaiksete kohta
2.4	PUHKEMAJANDUS			
2.4.1.	Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik			
		radade ja külastusobjektide seisund visuaalsel vaatlusel	puuduvad liigse külastamise tunnused	puuduvad liigse külastamise tunnused

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2.4.2	Loodusõppeks ja puhkamiseks sobiv geograafiline asend			
		lähikaitsealade ühise turunduse olemasolu	lähikaitsealad ühendav turustus puudub	lähikaitsealade ühise turunduse kohta on vähemalt 1 näide
		Läti koostöö olemasolu	koostöö Läti looduskaitseametkondadega puudub	koostöö Läti looduskaitseametkonnaga on regulaarne
2.4.3	Pikaajaline loodusõppe traditsioon			
		koolimetskonna tegevus	tegevus väheaktiivne	koolimetsakonna tegevus on regulaarne
		koolimetskonna, KA ja RMK poolt korraldatavate õuesõppe ürituste arv	õuesõppe üritused puuduvad	toimub vähemalt 10 üritust aastast
2.4.4	Paganamaa legendid loodusõppe soodustajana			
		legendide tutvustamine trükistel ja infotahvlitel	on tutvustatud infotahvlitel ja kaitseala voldikul	on tutvustatud vähemalt infotahvlitel ja kaitseala voldikul
2.4.5	Olemasolev külastus-infrastruktuur			
		külastusrajatiste seisund visuaalsel hinnangul	torn amortiseerunud, rajad regulaarselt hooldatud	külastusobjektid ohutud ja hooldatud
2.4.6	Pikajaline rahvaürituste traditsioon			
		ürituste toimumine	toimuvad iga-aastaselt	toimuvad iga-aastaselt
		üritustel osalejate arv	ei ole teada	2000-5000
2.4.7	Head tingimused ja traditsioon uuringute ja praktikumide läbi viimiseks			
		praktikumide toimumine	toimuvad vastavalt kõrgkoolide kavadele	toimuvad vastavalt kõrgkoolide kavadele
		andmete laekumine Keskkonnaametile	andmed ei laeku	iga toimunud praktika kohta saab KA aruande

5.2 Väike-Palkna MKA kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise indikaatorid

	Väärtused	Indikaator	algseis	kriteerium
2.2	Elupaigad			
2.2.1	Veekogud			
2.2.1.1	Väike-Palkna järv			
		järve seisund	elupaiga hinnangud lk 19	elupaiga hinnangud vastavad lk 19 toodutele
2.2.2	Metsad			
		raied metsateatiste alusel ja visuaalsel vaatlusel	värsked raied puuduvad	raied puuduvad va puhkekoha ümbruses
2.4.	Puhkemajandus			
2.4.1	Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik			
		puhkekoha seisund visuaalsel vaatlusel ja hoolduspäeviku alusel	puhkekoht on hooldamata	puhkekoht on regulaarselt hooldatud

6 Kasutatud materjal

Kasutatud allikad

Denks, V. Paganamaa Tln 1978, 64 lk.

Lõhmus, E. Eesti metsa kasvukohatüübid, Tartu, 2006, 80 lk.

Mäemets. Eesti NSV järved ja nende kaitse. Tln., 1977

Turb, M. (koostaja) Paganamaa maastikukaitseala. LKK, 2008.

Internet

http://www.eau.ee/~mit/eesti_jarved.pdf (19.09.2009)

<http://www.paganamaa.ee/> (19.09.2009)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13130709> (01.12.2009)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13131499> (01.12.2009)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13177239> (01.12.2009)

http://www.varstuvv.werro.ee/files/Varstu_YP_seletuskiri_kehtestatud_nov_08.pdf (28.09.2009)

<http://www.werro.ee/failid/planeeringud/keskkonnatingimused/Teemaplaneering2005.pdf>
(28.09.2009)

Kaardimaterjalid

Vene 1-verstane kaart 1: 42 000, koostatud 1893–1913.

TTPA Kindralstaabi topograafiline kaart 1: 50 000, koostatud 1936–1939 ja 1945–1952.

Katastri aluskaart 1: 10 000, koostatud 1980-ndatel aastatel.

Eesti põhikaart 1: 10 000, koostatud 1996–2003.

7 LISAD

1. Paganamaa ja Väike-Palkna väärtused, mõjutegurid ja planeeritud tegevused
2. Paganamaa maaomandi kaart
3. Paganamaa ja Väike-Palkna planeeritud tegevuste kaardid
4. Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskirjad

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Paganamaa väärtused, mõjutegurid ja planeeritud tegevused

	Väärtused - objektid ja piirkonnad	mõjutegurid	mõju tugevus	tegevused	teostaja
2.1	MAASTIK		--; -; 0; +		
2.1.1	Pinnamood				
2.1.1.1	Piirioru maastik				
		paiknemine sihtkaitsevööndis	+	kaitsekorra säilitamine ja järelvalve	KA
		lageraied	-	kaitsekorra säilitamine ja järelvalve	KA
		erosioon külastuse tagajärjel	-	treppide ja radade hooldamine	KA, RMK
		maa-ainese kaevandamine	--	kaitsekorra säilitamine ja järelvalve,	KA, KKI
				üldpõhimõtete järgimine, millest teavitatakse vallalehe ja Paganamaa kodulehe kaudu	KA, PAMTÜ
		lageraied Läti poolel	--	ettepanek Piirioru Lätipoolse nõlva kaitse tagamiseks Läti LK ametkonnale	KA
		võimalik arendustegevus Läti poolel	--	kohtumiste korraldamine Läti LK ametkonnaga	KA
2.1.1.2	Mõhnastik				
		Maa-ainese kaevandamine	--	kaitsekorra säilitamine ja järelvalve, üldpõhimõtete järgimine	KA, KKI
		ebasobivate ehitiste püstitamine	-	kaitsekorra säilitamine ja järelvalve, üldpõhimõtete järgimine	KA, KKI

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2.1.1.3	Iseloomulikud pinnavormid				
		erosioon küllastamise tagajärjel	-	matkaraja hooldustööde käigus erosiooni seire, vajadusel liikumise ümbersuunamine	KA, PA MTÜ, RMK
				olemasoleva trepi hooldus, erosiooni ilmnemisel treppide täiendav ehitamine	KA, RMK
		võsastumine	-	võsaraie liivakraavides ja sulglohkudes	KA, RMK
2.1.2	Pärandmaastikud				
2.1.2.1	Liigendatud pärandmaastikud				
		lagedate alade võsastumine ja vähene hooldus	--	kariloomade ja tehnika kasutusse andmine maksimaalselt võimaliku pindala hooldamiseks	KA
				maakasutuse kaardistamine ja maakasutuse andmebaasi loomine	KA
				hooldamata maade kasutusvõimaluste teavitamine ja maa rentimisvõimaluste vahendamine huvitatud talunikele	KA, KOV
		toetuste taotlemise võimalused maastike hooldamiseks ja põllumajandustegevuseks	+	maaomanike teavitamine erinevatest rahastamisvõimalustest vallalehe artiklite kaudu. Info Paganamaa kodulehele.	KA, PAMTÜ
		ülevaate puudumine maastike muutustest	-	maastikumuudatuste uuringu tellimine kaardianalüüsi alusel alates 20. sajandi algusest	KA
		ligipääsu puudumine lagedatele aladele nende hooldamiseks	-	truupide paigaldamine, 5 tk	KA, RMK

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

		taluhoonete lagunemine ja talude tühjaksjäämine	--	piirkonna propageerimine ja maine tõstmine kaitseala väärtuste tutvustamise kaudu: artiklite, Paganamaad tutvustava trükise, Paganamaa kodulehe ja Paganamaaga seotud ürituste abil	KA, KOV, PA MTÜ
				hoonete ja taluasemete talgutöödega korrastamine.	KOV, PA MTÜ
		ebasobivalt rajatud tiigid	-	kaitsekorra säilitamine ja järelvalve	KA, KKI
				ehitamise üldpõhimõtete järgimine	KA
				tiikide rajamise ja ehitamise üldpõhimõtete tutvustamine vallalehes. Info Paganamaa kodulehele	KA, KOV PAMTÜ
		põllumajandusmaade metsastamine	-	maaomanike teavitamine maastike väärtustest: artiklid Varstu valla lehte, info Paganamaa kodulehele	KA, PAMTÜ
		ebasobiv ehitustegevus	--	kaitsekorra säilitamine ja järelvalve	KOV, KA, KKI
				ehituse üldpõhimõtete järgimine	KA, PA MTÜ
				ehitamise üldpõhimõtete tutvustamine vallalehe artiklite kaudu. Info Paganamaa kodulehele	KA, PAMTÜ

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

				1 õppepäev aastas traditsioonilise maakasutuse propageerimiseks	KA, KOV
		põllumajandustehnika ja -loomade kallidus	--	hooldustehnika ja loomade tasuta kasutusse andmine KA poolt	KA
				inimeste teavitamine loomade ja tehnika võimaluste kohta valla lehe ja Paganamaa kodulehe kaudu	KA, PAMTÜ
2.1.2.2	Ajaloolised hooned ja traditsiooniline taluhoonestus				
		hoonete lagunemine	--	maaomanike teavitamine hoonete väärtustest Varstu valla lehe artiklite ja Paganamaa kodulehe kaudu	KOV, KA
				piirkonna maine tõstmine kaitseala väärtuste tutvustamise kaudu üleriigilisesmeedias ilmuvate artiklite kaudu	KA, KOV, MTÜ
				kaitseala väärtusi tutvustava raamatu koostamine ja väljaandmine	KA; RMK, KOV, MTÜde
				hoonete ja taluasemete talgutöödega korrastamine	KA; KOV, MTÜd
		hoonete ümberehitamine	-	maaomanike teavitamine kohaliku arhitektuuri omapärasest ja ehitamise üldpõhimõtetest Paganamaa kodulehe kaudu	KA, KOV
				ehitamise üldpõhimõtete rakendamine	KA, KOV
		info puudumine ajalooliste ja traditsiooniliste hoonete kohta	-	taluhoonete inventuur	KA
				ajalooliste hoonete info sh RMK inventuuri tulemuste tutvustamine trükistel jm infomaterjalides	RMK, KOV

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

		andmete puudumine asustuse kujunemise kohta	-	asustusstruktuuri uuring maastikuanalüüsi raames (vähemalt 20 sajandi alusest, materjali olemasolul ka varasemast)	KA
2.1.3	Üksikobjektid pärandmaastikus				
2.1.3.1	Põlispuud				
		info puudumine põlispuude kohta	-	uuringu teostamine ja väärtuslike puude selgitamine,	KA, Krabi Põhikool
		põlispuude raiumine	--	Varstu valla lehte artikkel põlispuude kohta. Vahetu suhtlemine maaomanikega	KA
		puudeümbruse võsastumine	-	võsaraie puude ümber lähtuvalt läbiviidud uuringust	KA, RMK
2.1.3.2	Riigipiir maastikulise ja kultuuriloolise objektina				
		info piiri erinevate asukohtade kohta ei ole kättesaadav	-	info koondamine ja eksponeerimine	KA, RMK
		piiri asukoht looduses kasvab kinni, piirivalve huvi vähenemine	-	piirisihi hooldamise osas läbirääkimised KKA, Politsei- ja piirivalveameti vahel, sihi hooldus vähemalt Kikkajärve-Vorotka lõigus	KA, RMK, PV
2.1.3.3	Muinas- ja pärimusobjektid				
		info puudumine ja puudulikkus	-	RMK Pärandkultuuri projekti tulemuste avalikustamine ja tutvustamine 2011. aastal	RMK
				arheoloogilise inspeksiooni läbiviimine kaitsealal	algatus KA; RMKIt või
		info hääbumine	--	infostendi ja viitade paigaldamine Kalmu kivikalme juures, Vorotka kalme infotahvli hooldus	RMK, KKA
		muinasobjektide võsastumine	-	Kalmu kivikalme ja Vorotka kalme ning Vanapagana jäljehaudade hooldamine	KKA, RMK
		RMK pärandkultuuri projekti elluviimine	+	RMK Pärandkultuuri projekti tulemuste avalikustamine ja tutvustamine 2011. aastal	RMK

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2.1.4	Maastike vaatelised väärtused				
2.1.4.1	Tornivaade kui Paganamaa sümbolvaade				
		vaadete kinnikasvamine	-	võsaraie	KA, RMK
		torn on amortiseerunud	--	uue torni ehitamine	RMK
2.1.4.2	Maastikuvaated				
		võsastumine	--	võsaraie aladelt, mis on metsastunud viimase 20-30 aasta jooksul ja mille tõttu maastikuilme on vaatekohtadel oluliselt muutunud	KA, maaomanikud
		info vähesus olulistest vaatekohtadest (eriti kaitseala lääneosas)	-	Paganamaa oluliste maastikuvaadete kaardistamine	KKA,
		vaadete avamist takistav tsoneering	--	ettepaneku tegemine kaitse-eeskirja muutmiseks selliselt, et oleks võimalik vaadete avamine Mudajärve ja Kikkajärve vahelisel alal.	KKA
2.2	ELUPAIGAD				
2.2.1	Veekogud				
2.2.1.1	Järved				
		veekogud on looduslikult hästi kaitstud	+	säilitada sihtkaitsevööndi kaitsekord järvede vahetus ümbruses	KA
		puudub ülevaade järvede seisundi muutustest	-	seire	KA
2.2.1.2	Piirioja				
		Piirioja LD elupaigana määratlemata	-	teostada LD inventuur	KA
2.2.2	Metsad				
2.2.2.1	LD metsaelupaigad jm väärtuslikud metsad sihtkaitsevööndis				
		toompihlaka laialdane levik looduslikes kooslustes	--	teadusuuringu tellimine toompihlaka mõjust looduslikele kooslustele ja selle tõrjumise võimalikkusest	KA
		LD elupaikade raie piiranguvööndis	-	kaitsekorra täiustamine, et tagada väärtustest tulev majandamine ka piiranguvööndis	KA

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

				omanikke teavitamine elupaikade väärtusest kasutades Paganamaa kodulehte ja Varstu valla lehte (1 artikkel aastas); vahetu suhtlemine maaomanikega	KA
		raietegevus SKV-s	-	ennetustöö läbi aktiivse suhtluse maaomanikega.	KA
				järelevalve	KKI
				kaitse-eeskirja SKV kaitse-eesmärgi muutmiseks "loodusliku protsessi kaitseks", kavandada radade äärde jäävate objektide hooldus. Samas kaaluda kaitsekorra muutmist Mudajärve ja Kikkajärve vahel, võimaldades vaadete avamist ja avatuna hoidmist	KA
		Natura metsatoetused	+	vallalehte rahvakeelne artikkel toetusvõimaluste kohta, info Paganamaa kodulehele	KA
2.2.2.2	Väärtuslikud metsad piiranguvöendis				
		kaitseväärtusega puistute ebasobiv raie	-	kaitsekorra muudatuste ettepaneku tegemine	KA
				metsa majandamise üldpõhimõtete järgimine	KA
				omanike teavitamine metsa majandamise üldpõhimõtetest ja metsadega seotud väärtustest Paganamaa kodulehel, Varstu valla lehe kaudu, koostöö Erametsakeskusega inimeste teavitamisel.	KA, Erametsakeskus
2.2.3	Rohumaad				
2.2.3.1	Poollooduslikud rohumaad				

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

		niitude võsastumine	--	niitude hooldamine	KA ja taluniku
				taastamine, võsaraie	KKA ja taluniku
		inventeerimisandmete ebatäpsus	-	täiendava inventuuri teostamine	KA
2.2.4	sood				
2.2.4.1	sood				
		kuivenduse ajalooline negatiivne mõju	-	kaitsekorra säilitamine	KA
		potentsiaalne oht kuivenduskraavide rekonstrueerimine		kaitsekorra säilitamine	KA
2.3	Paganamaa elurikkus				
2.3.1	Kaitsealused liigid				
		härimine	--	kaitsekorra säilitamine	KA
				külastuspõhimõtete järgimine	KA, RMK, PAMTÜ; KOV
				pesapaikade riiklik seire	KA, EOÜ
2.3.2	Paganamaa liigiline mitmekesisus				

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

		info puudumine	-	inventuuride tellimine taimestiku, linnustiku, samblike, seente ja kahepaiksete kohta)	KA
				putukate ning kalade ja jõevähi kohta seniste uuringute tulemuste koondamise ja vormistamise tellimine	KA
2.4	PUHKEMAJANDUS				
2.4.1.	Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik				
		erosioon tallamise tagajärjel	-	treppide , viitade ja radade hooldamine	RMK, KA
				uute rajatiste rajamisel külastamise üldpõhimõtete järgimine	KA, KOV, RMK
		vaadete kinnikasvamine	--	võsaraie aladelt, mis on metsistunud viimase 20-30 aasta jooksul ja mille tõttu maastikuilme on oluliselt muutunud	KA, RMK
				olemasolevate avatud alade hooldamine	KA, maaomanikud
		ebasobivad raied	-	maaomanike teavitamine metsamajandamise üldpõhimõtetest kasutades nõustamist, ajaleheartikleid ja Paganamaa kodulehte	KA, Erametsakeskus
				järevalve	KKI
2.4.2	Loodusõppeks ja puhkamiseks sobiv geograafiline asend				
		info Paganamaa kohta halvasti kättesaadav	-	ühtse infosüsteemi loomine lähikonna kaitsealadega (Haanja, Luhasoo, Karula, Koiva-Mustjõe jt) tutvustades neid ühtse paketina. Voldikud, artiklid jne	KA, KOV, RMK
		ligipääs Läti poolelt halb	-	kohtumine Läti LK ametkonnaga ja KOV, et rajada Läti poole ka matkarajad	KA, KOV, RMK

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

		puuduvad kohalikud turismiarendajad, kes kasutaks potentsiaali	-	artiklid kohalikkude ja üleriiklikusse meediasse piirkonna maine tõstmiseks.	KOV, MTÜd
2.4.3	Pikaajaline loodusõppe traditsioon				
		koolimetskonna tegevus seiskunud	-	koolimetskonna tegevuse taastamine	PAMTÜ, RMK, Krabi Põhikool
		legendid muudavad loodusõppe atraktiivseks	+	kaitseala tutvustava raamatu koostamine ja väljaandmine	PAMTÜ, RMK, KA
		õueõppeprogrammide puudumine	-	õueõppeprogrammide koostamise vajaduse selgitamine ning vajadusel programmide koostamine ja läbiviimine	RMK, KA
		on olemas ettevalmistatud ja hooldatud õpperajad	+	õpperadade hooldamine ja uuendamine	
2.4.4	Paganamaa legendid loodusõppe soodustajana				
		legendidel on olemas püsikasutus	+	legende avaldamine Paganamaa kaitseala tutvustavas raamatus	KA; RMK, KOV, MTÜd
				legendide kasutamine loodusõppes ja stendidel	RMK, KA
2.4.5	Olemasolev külastus-infrastruktuur				
		amortiseerumine	--	treppide, stendide ja radade hooldamine	RMK, MTÜ
		viitade puudumine	-	uued viidad Paganamaa MKA-l, piiritähiste uuendamine	RMK
		matkaradadel olevate infotahvlite amortiseerumine ja info vananemine	-	infotahvlite uuendamine	RMK, KA

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

2.4.6	Pikajaline rahvaürituste traditsioon				
		üritusi ei korraldata	-	jätkata seniseid tegevusi (Paganamaa päevad jne)	KOV, Krabi Külaselts
		üritustel ei osaleta	-	tutvustamine ja reklaam	KOV, Krabi Külaselts
		kaevu puudumine lähiümbruses	-	kaevu rajamine	RMK, MTÜd
2.6.7	Head tingimused ja traditsioon uuringute ja praktikumide läbi viimiseks				
		puudub hea kontakt kõrgkoolide instituutidega	-	koostöökokkulepped kõrgkoolide asjakohaste instituutidega	KA, Krabi Põhikool
		kogutud andmed ei ole kaitseala jaoks kasutatavad	-	koostöökokkulepped kõrgkoolide asjakohaste instituutidega	KA

KA- Keskkonnaamet

RMK- Riigimetsa Majandamise Keskus

PA MTÜ- Paganamaa Arendamise MTÜ

KOV- Varstu Vallavalitsus

PV- Politsei- ja piirivalveamet

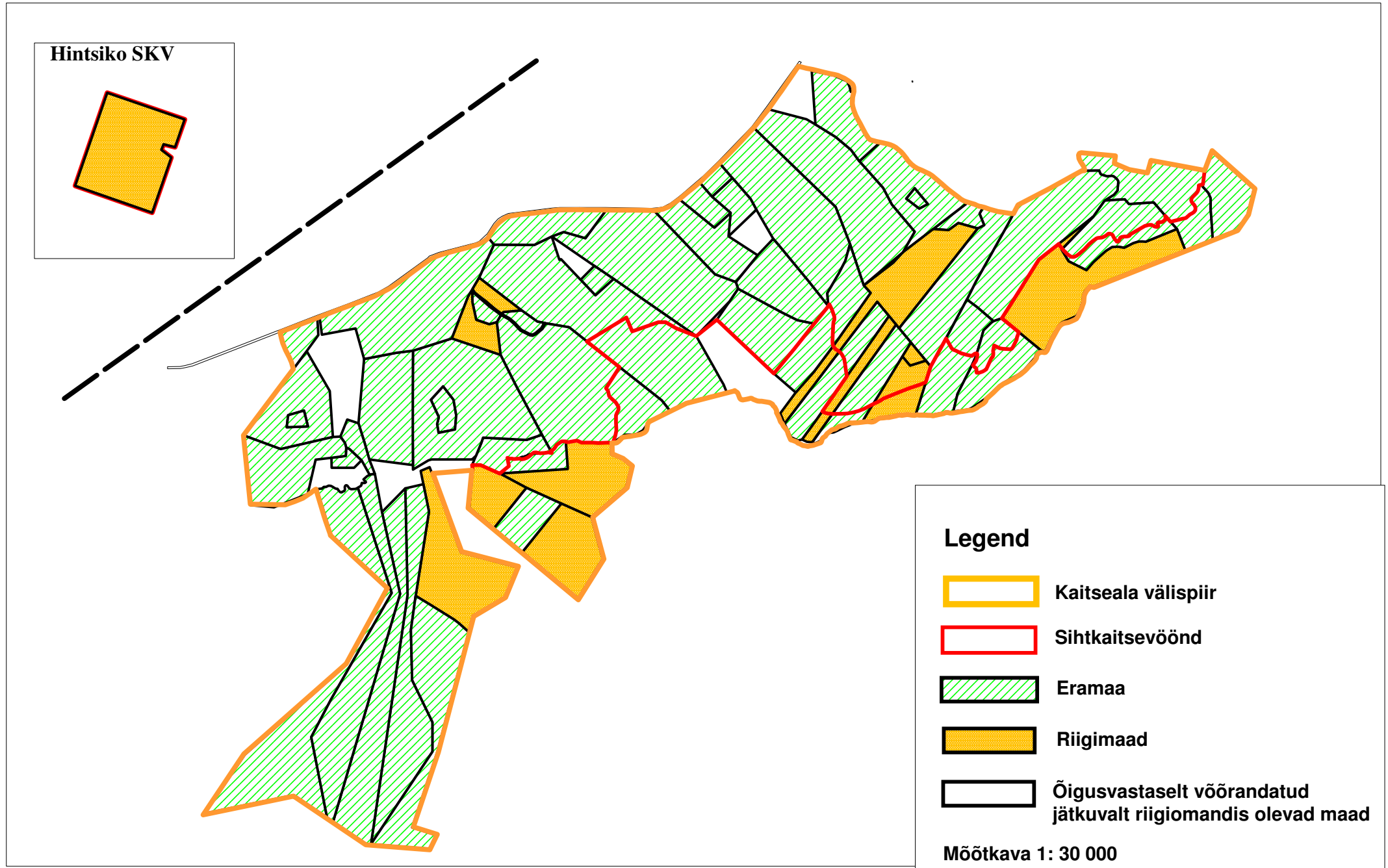
KKI -Keskkonnainspeksioon

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

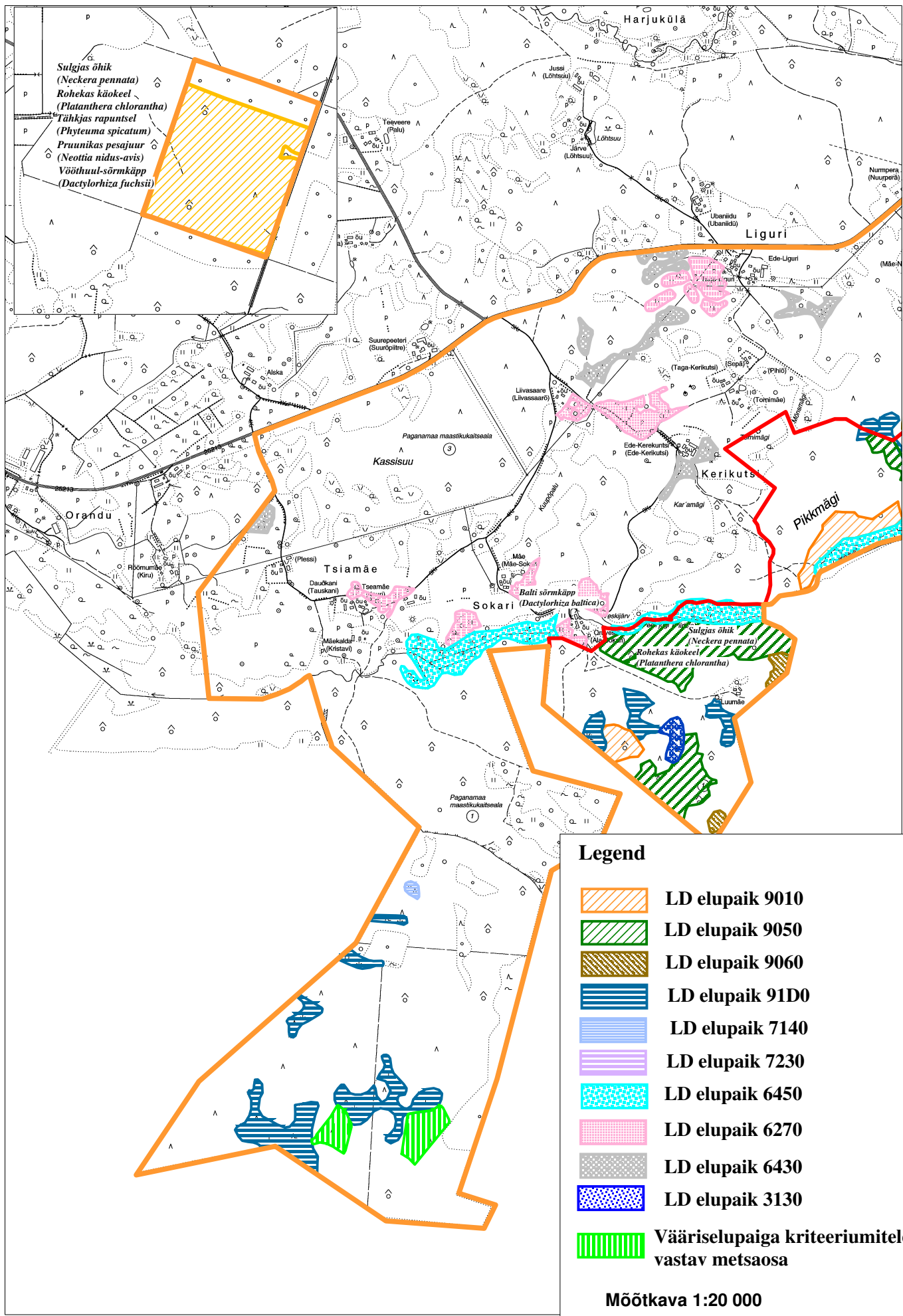
Väike-Palkna maastikukaitseala väärtused, mõjutegurid ja planeeritud tegevused

	Väärtused - objektid ja piirkonnad	mõjutegurid	mõju tugevus	tegevused	teostaja
2.2	Elupaigad		- -; -; 0;		
2.2.1	Veekogud				
2.2.1.1	Väike-Palkna järv				
		paiknemine sihtkaitsevööndis	+	senise kaitsekorra jätkumine järvede vahetus ümbruses	KA
		ebaselgus Lätis poolel toimuvast kaitsekorraldusest	-	ohtumine Läti LK ametkonna esindajatega	KA
		puudub ülevaade järve seisundi muutumisest	-	järve seisundi seire	KA
2.2.2.	Metsad				
2.2.2.1.	LD elupaigad sihtkaitsevööndis	kaitsekord ei taga elupaikade kaitset	--	kaitse-eeskirja uuendamine (kaitse-eesmärgi muutmine loodusliku protsessi kaitseks", tagades puhkekoha ümbruse hooldamise)	KA
		Natura metsatoetus	+	maaomaniku nõustamine toetuse taotlemisel	KA, PRIA
2.4.	Puhkemajandus				
2.4.1	Puhkemajanduseks sobiv vaheldusrikas maastik				
		puhkekohas puudub hooldamine ja ettevalmistatud rajatised	-	puhkekoha väljaehitamine (prügikast, lõkkease, pingid, puude varjualune, käimla)	RMK
		puhkekoha prahistamine	-	puhkekoha hooldamine	RMK, KA
		puhkekohta viiv tee ei ole mootorsõidukitega liiklemiseks sobiv ja need kahjustavad pinnast	-	tee sulgemine tõkkepuuga	omanik, RMK, KA
		puhkekohas vette langenud puud takistavad puhkekoha kasutamist	-	puhkekohas kuivanud puude eemaldamine järvest	omanik
		maaomanik on huvitatud hooldatud puhkekoha olemasolust	+		

Maaomand Paganamaa MKA-1

Paganamaa väärtused, I leht

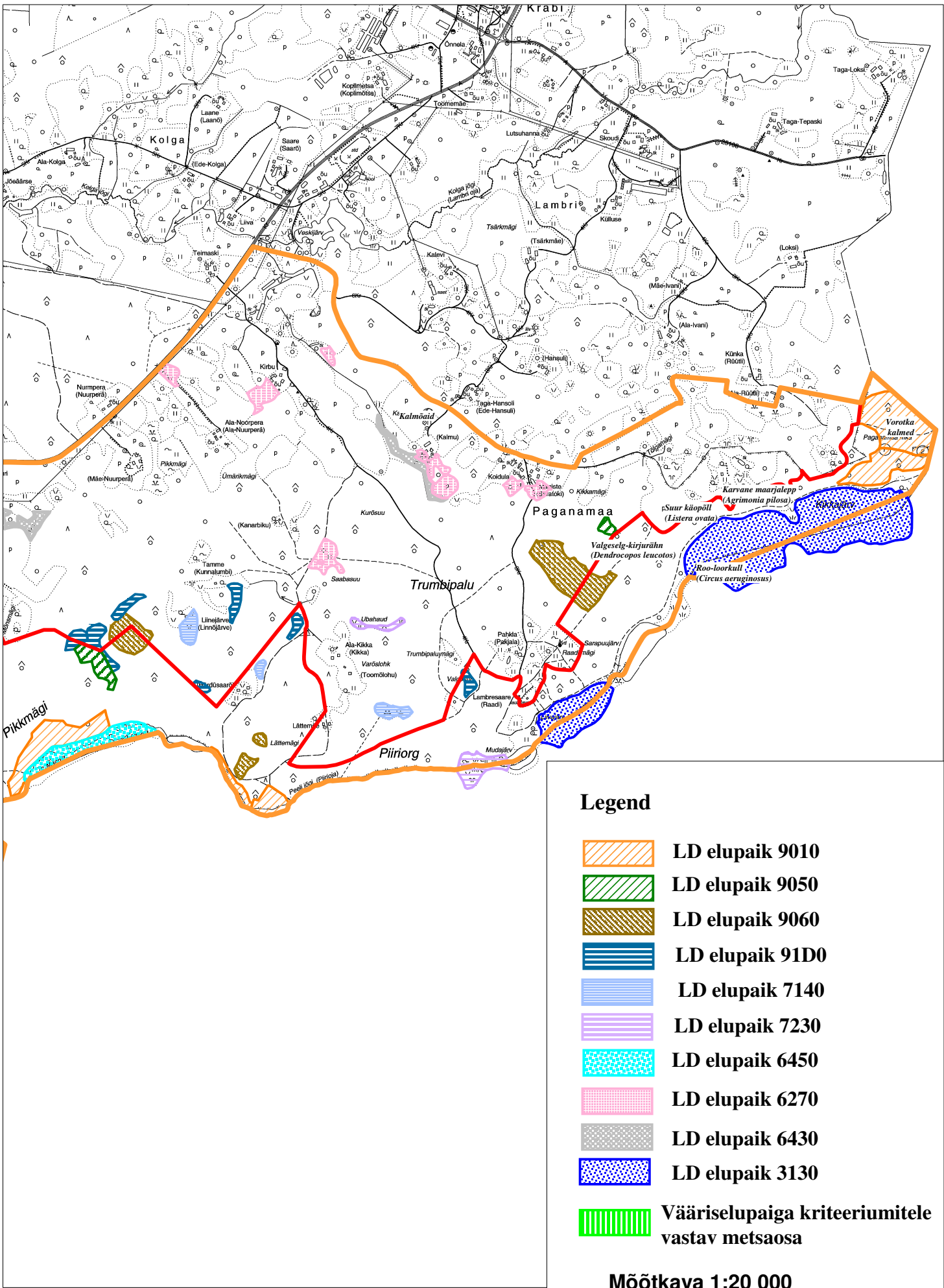

Sulgjas õhik
(*Neckera pennata*)
Rohekas käokeel
(*Platanthera chlorantha*)
Tähkjas rapunisel
(*Phyteuma spicatum*)
Pruunikas pesajuur
(*Neottia nidus-avis*)
Vööthuul-sõrmkäpp
(*Dactylorhiza fuchsii*)

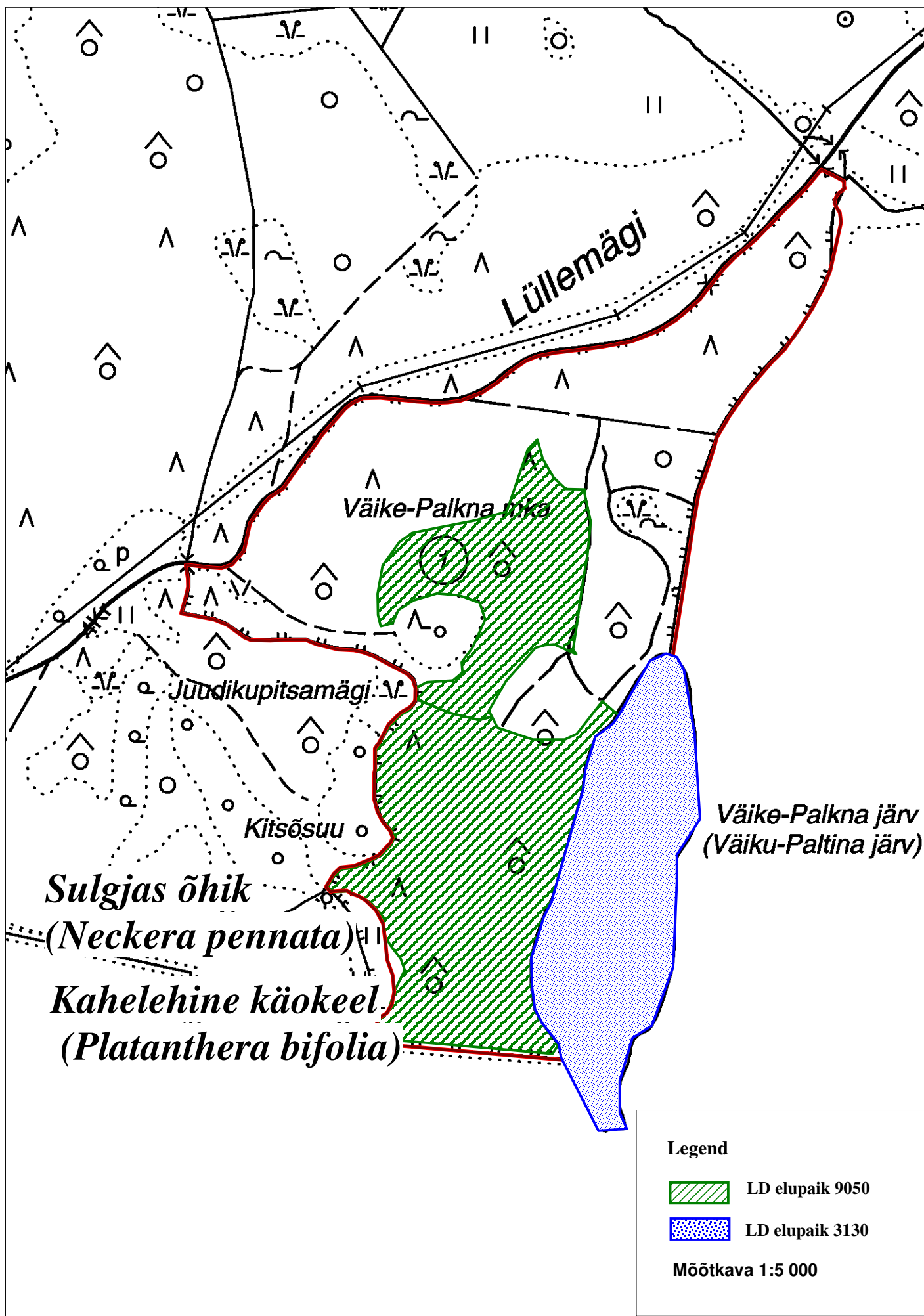
Sulgjas õhik
(*Neckera pennata*)
Rohekas käokeel
(*Platanthera chlorantha*)

Balti sõrmkäpp
(*Dactylorhiza baltica*)

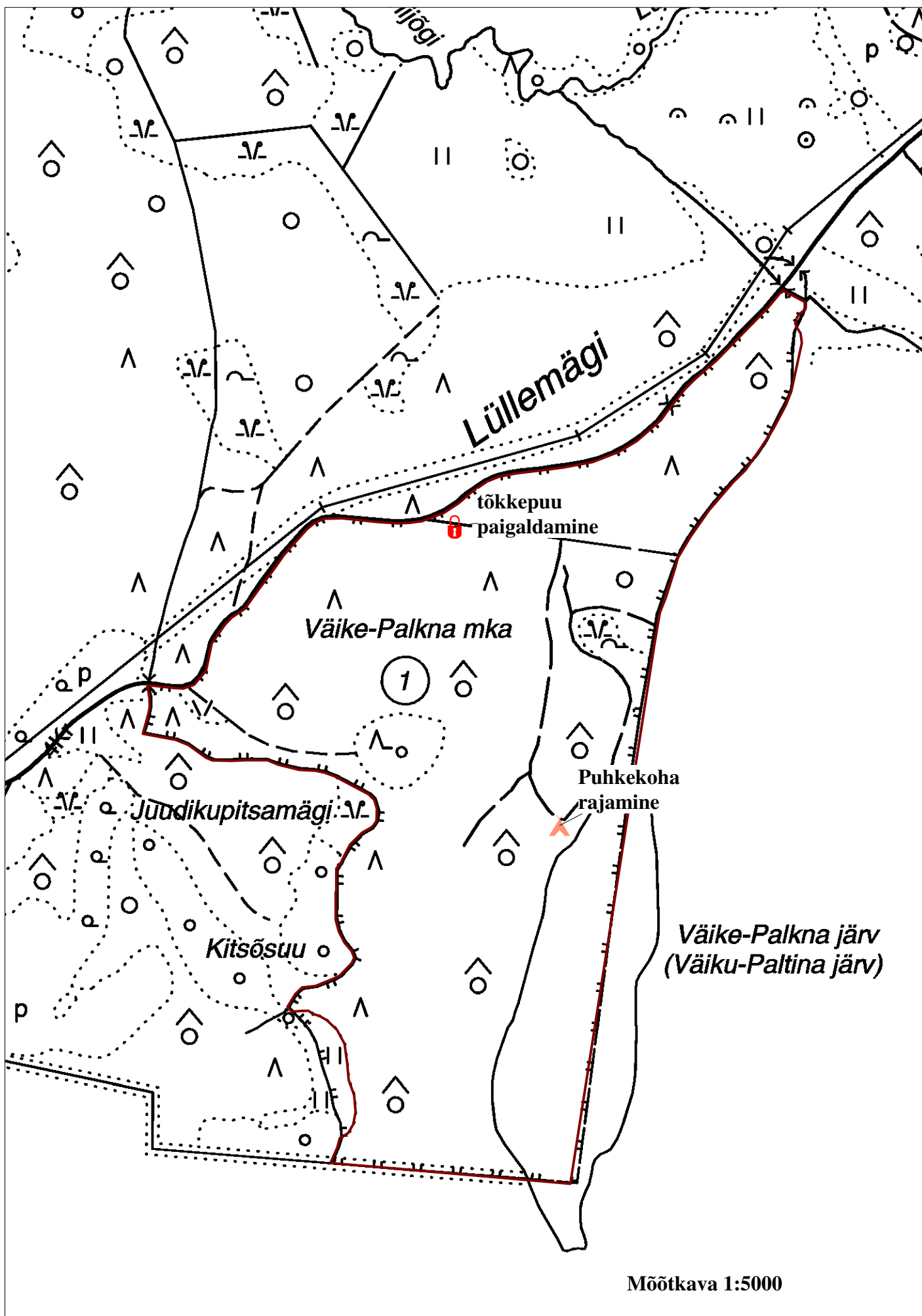
Paganamaa väärtused, II leht

Väike-Palkna väärtused

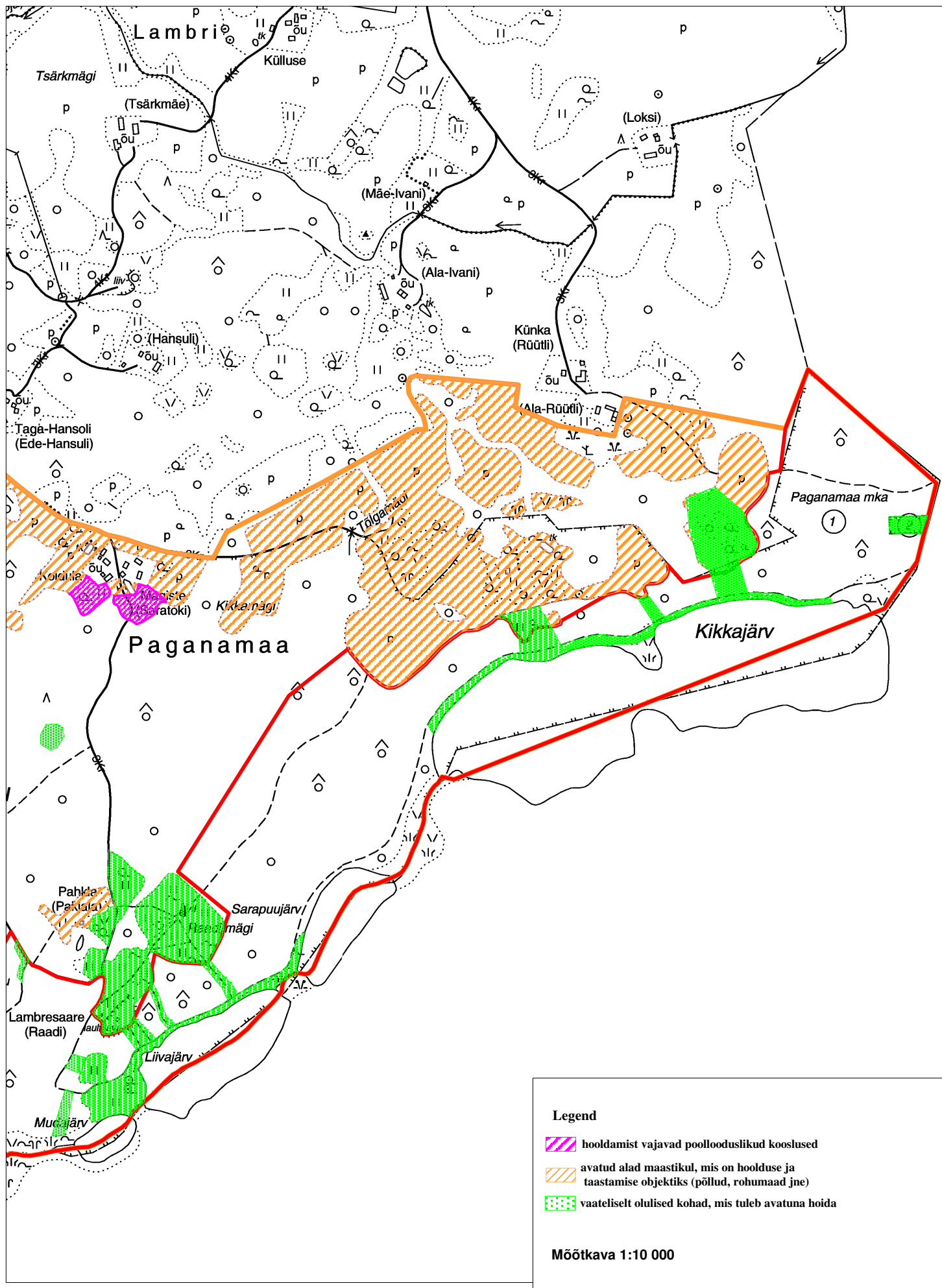

Väike-Palkna planeeritud tegevused

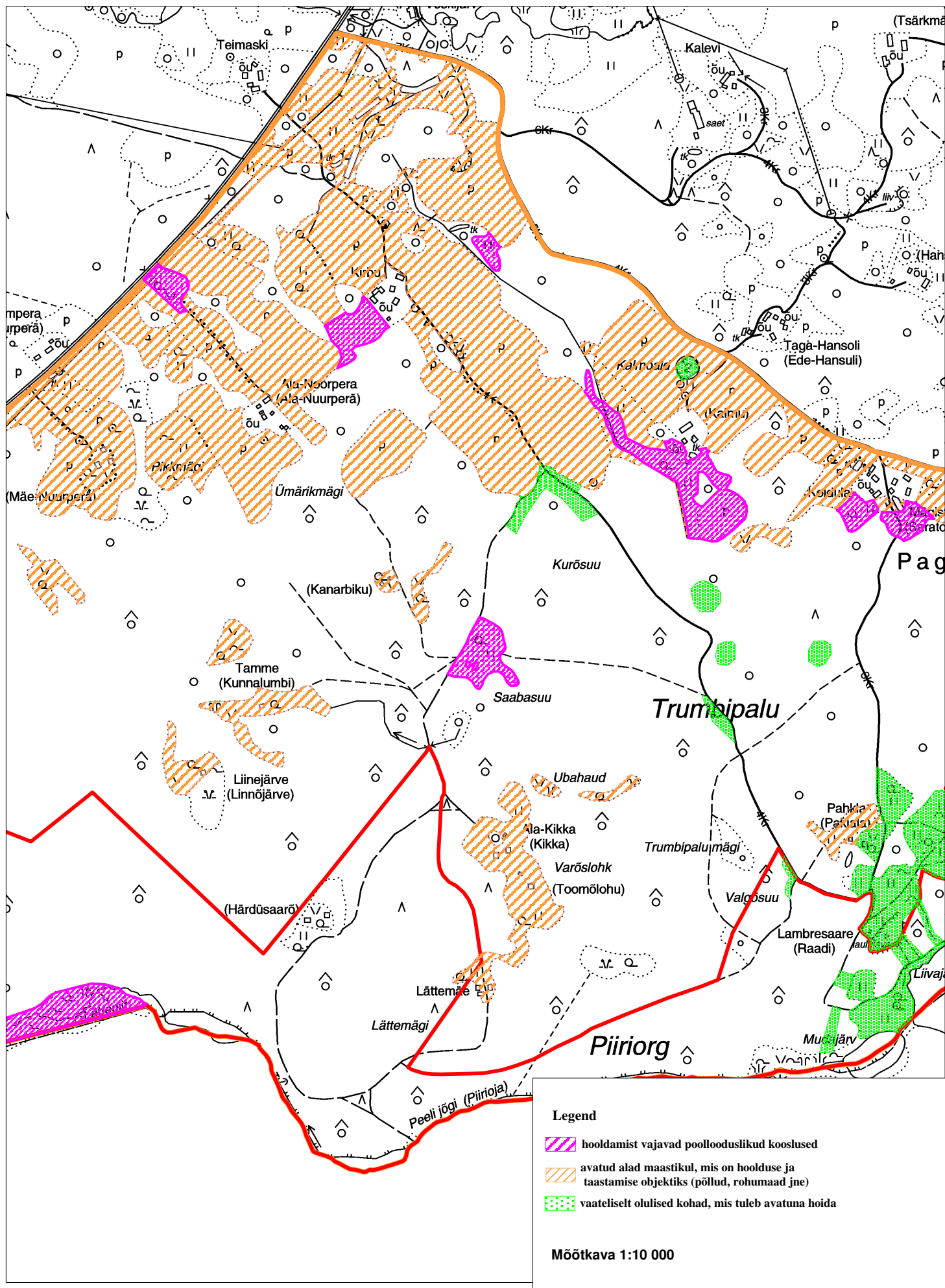
Paganamaa maastiku ja koosluste hoolduseks planeeritud tegevused, I leht

(Hintsiko SKV-sse peale tähistamise tegevusi pole planeeritud)

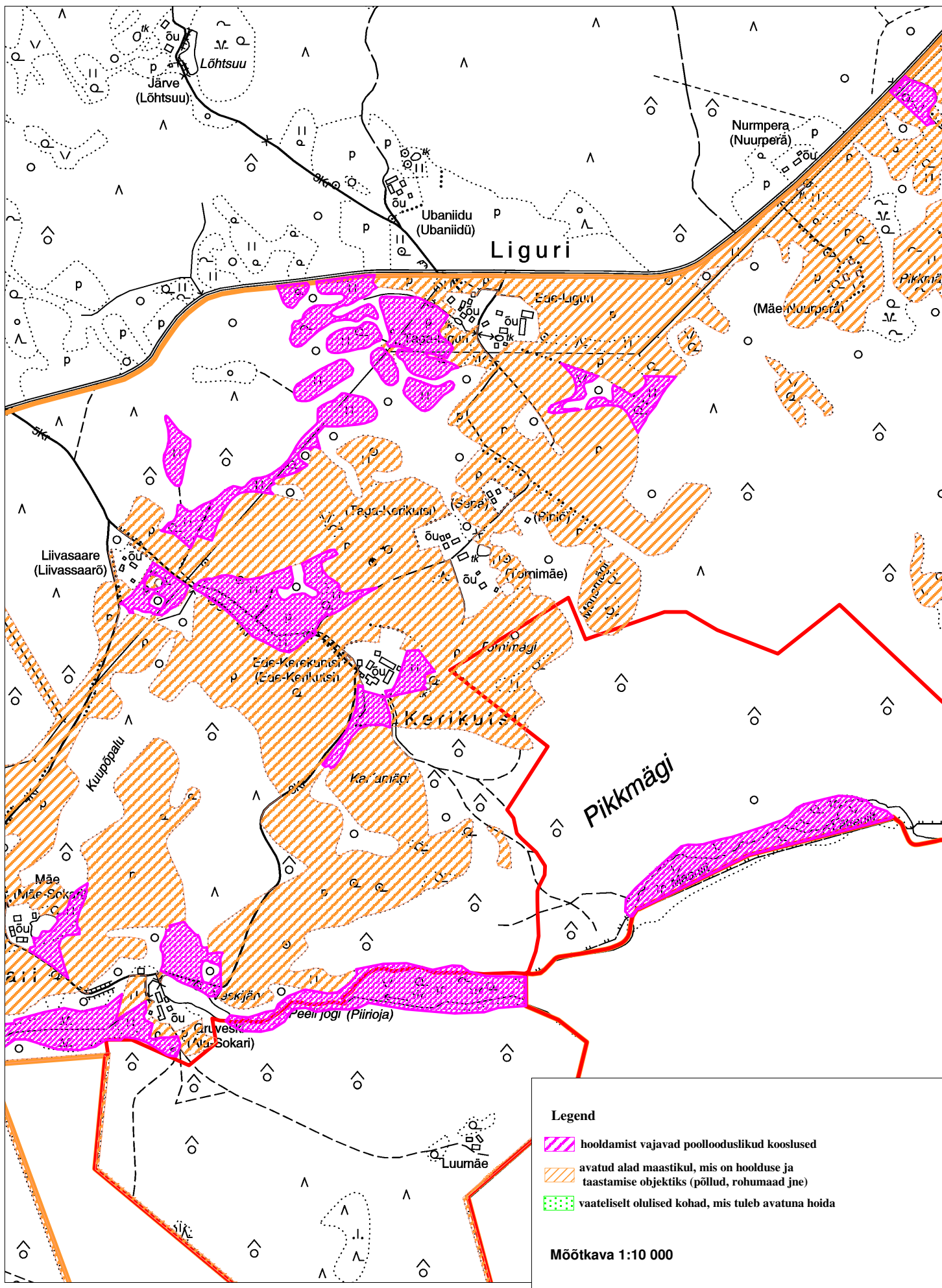
Paganamaa maastiku ja koosluste hoolduseks planeeritud tegevused, II leht

(Hintsiko SKV-sse peale tähistamise tegevusi pole planeeritud)

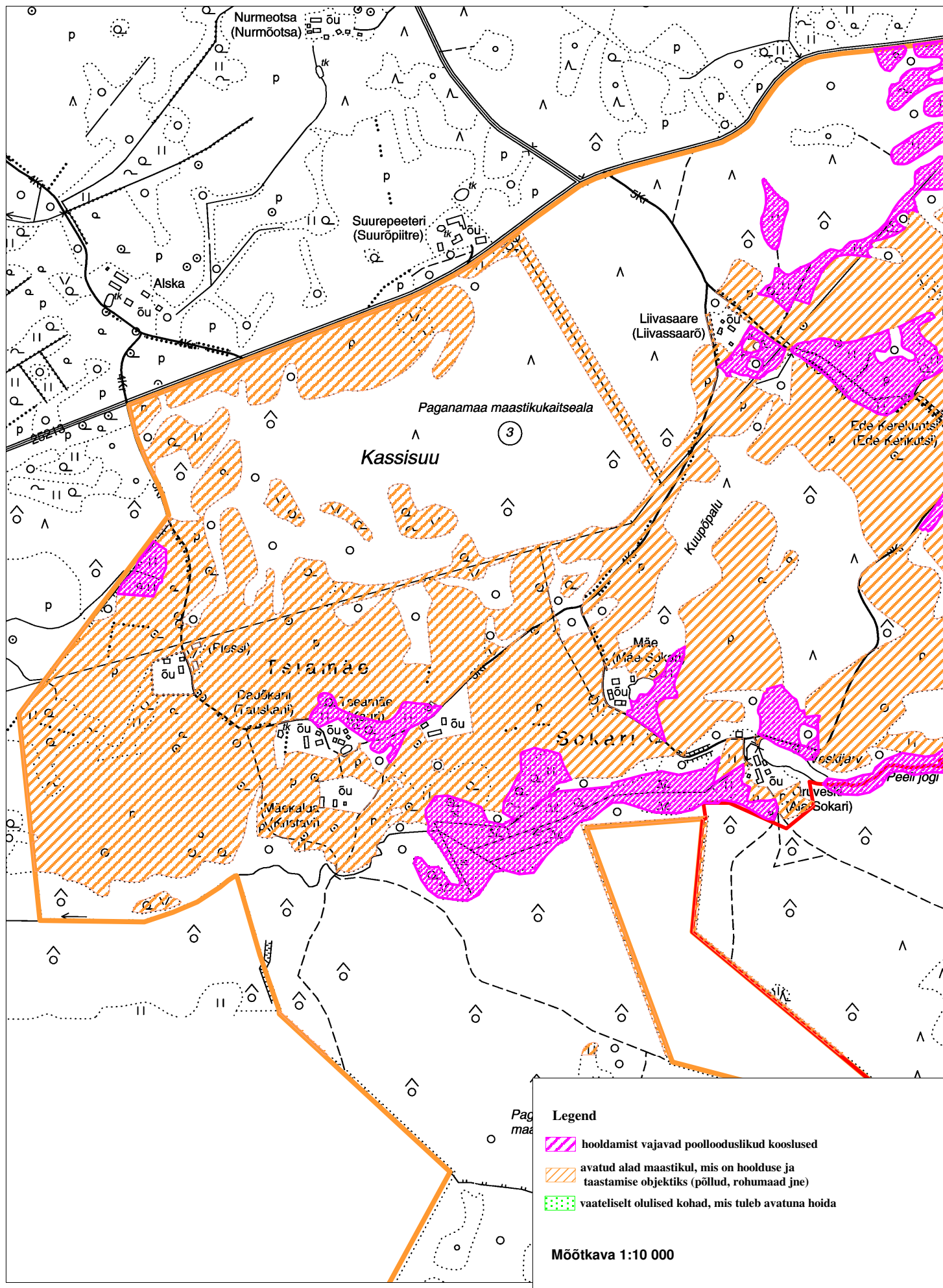
Paganamaa maastiku ja koosluste hoolduseks planeeritud tegevused, III leht

(Hintsiko SKV-sse peale tähistamise tegevusi pole planeeritud)

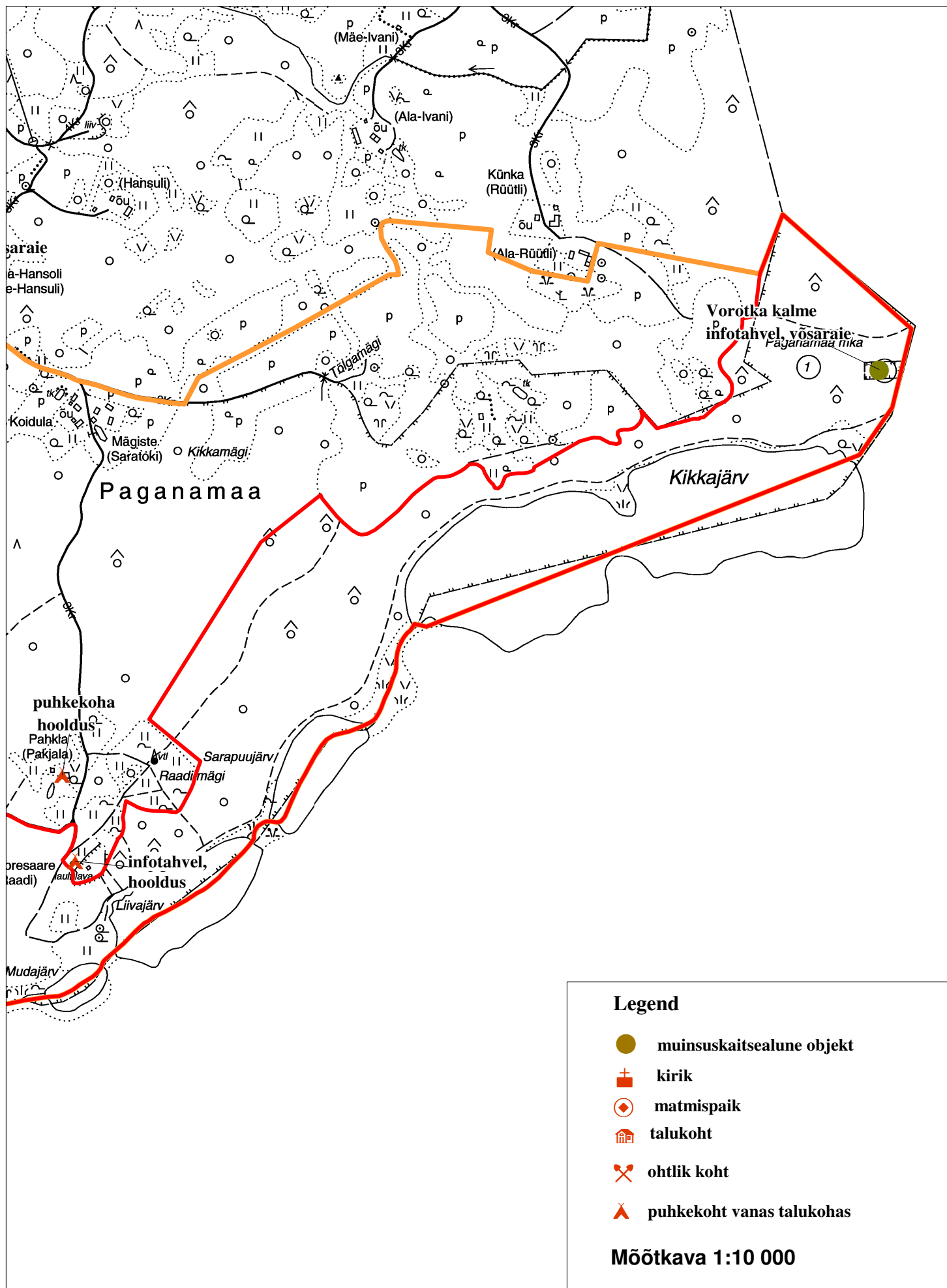
Paganamaa maastiku ja koosluste hoolduseks planeeritud tegevused, IV leht

(Hinsiko SKV-sse peale tähistamise tegevusi pole planeeritud)

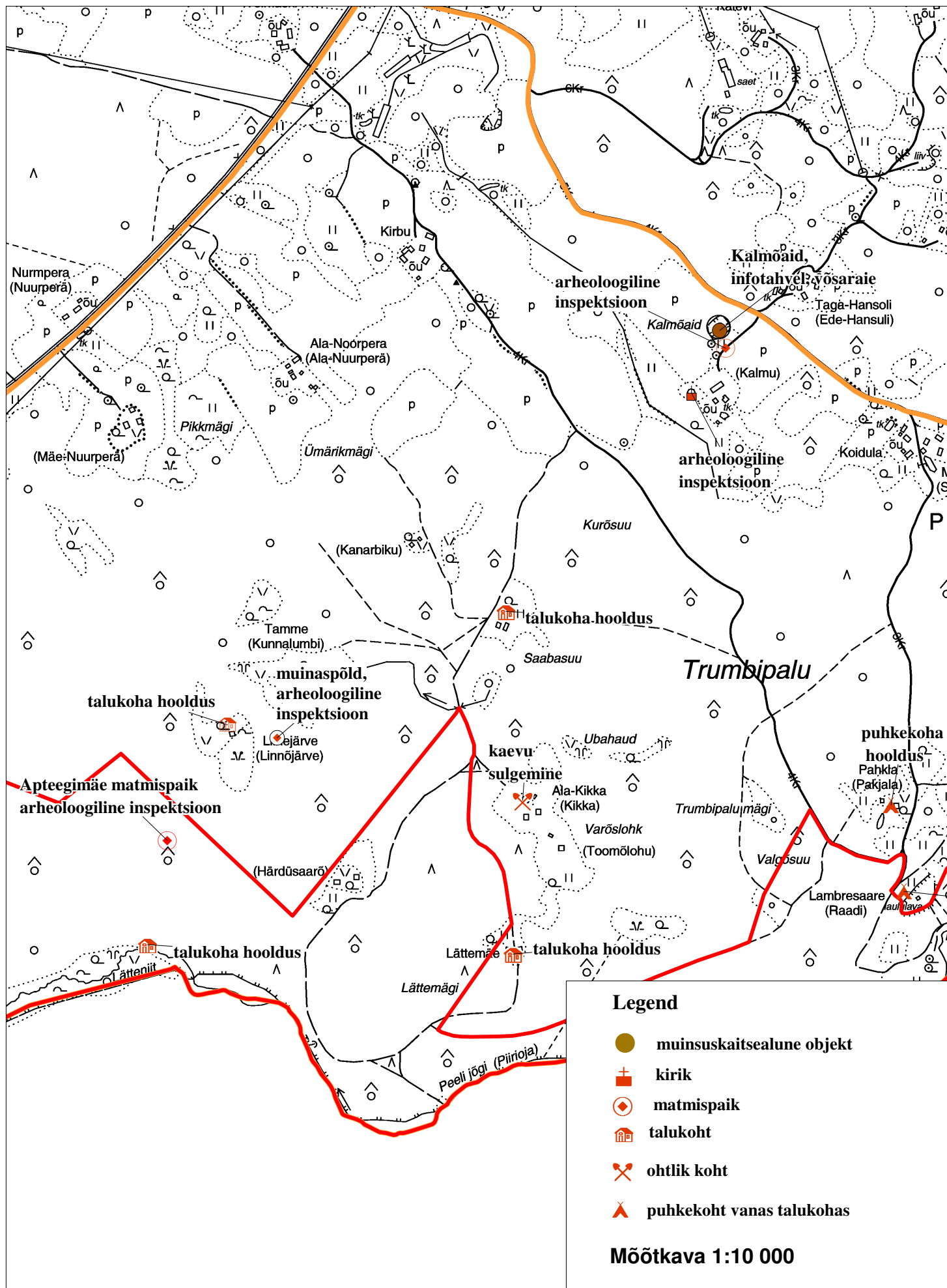
Paganamaa muinasobjektidega ja pärandkultuuriga seotud tegevused, I leht

(Hintsiko SKV-sse peale tähistamise tegevusi pole planeeritud)

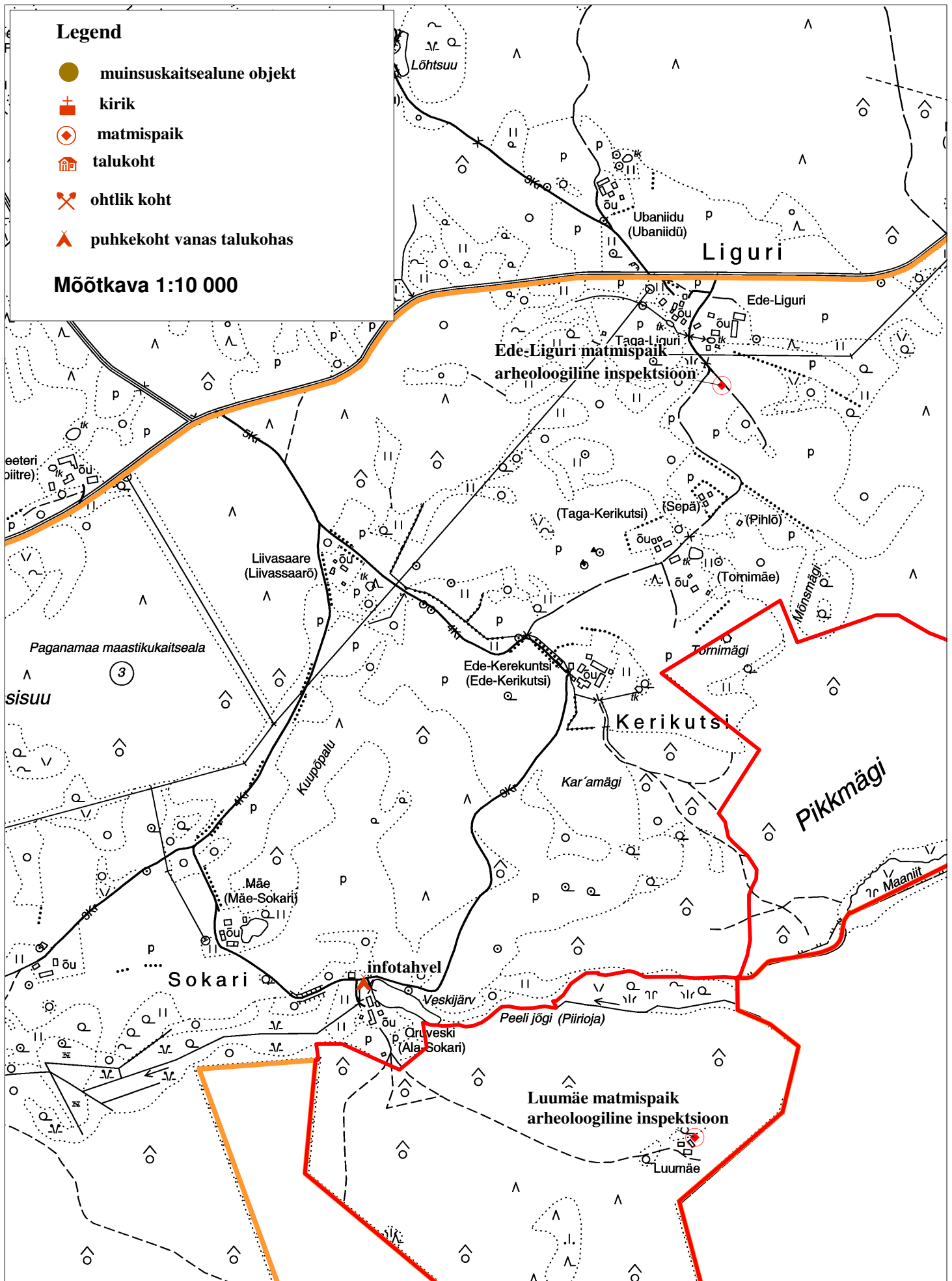
Paganamaa muinasobjektidega ja pärandkultuuriga seotud tegevused, II leht

(Hintsiko SKV-sse peale tähistamise tegevusi pole planeeritud)

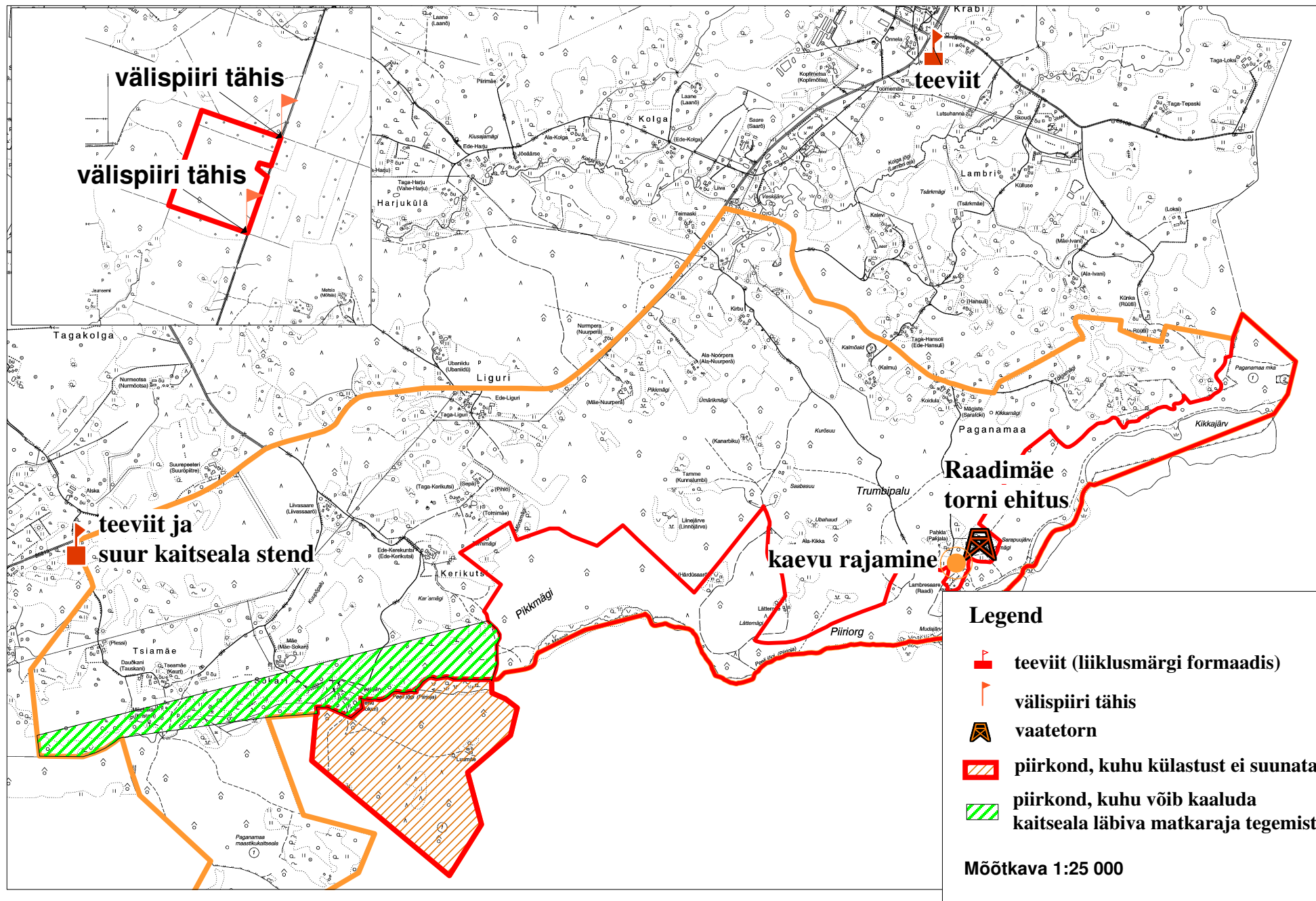

Paganamaa muinsusobjektidega ja pärandkultuuriga seotud tegevused, III leht

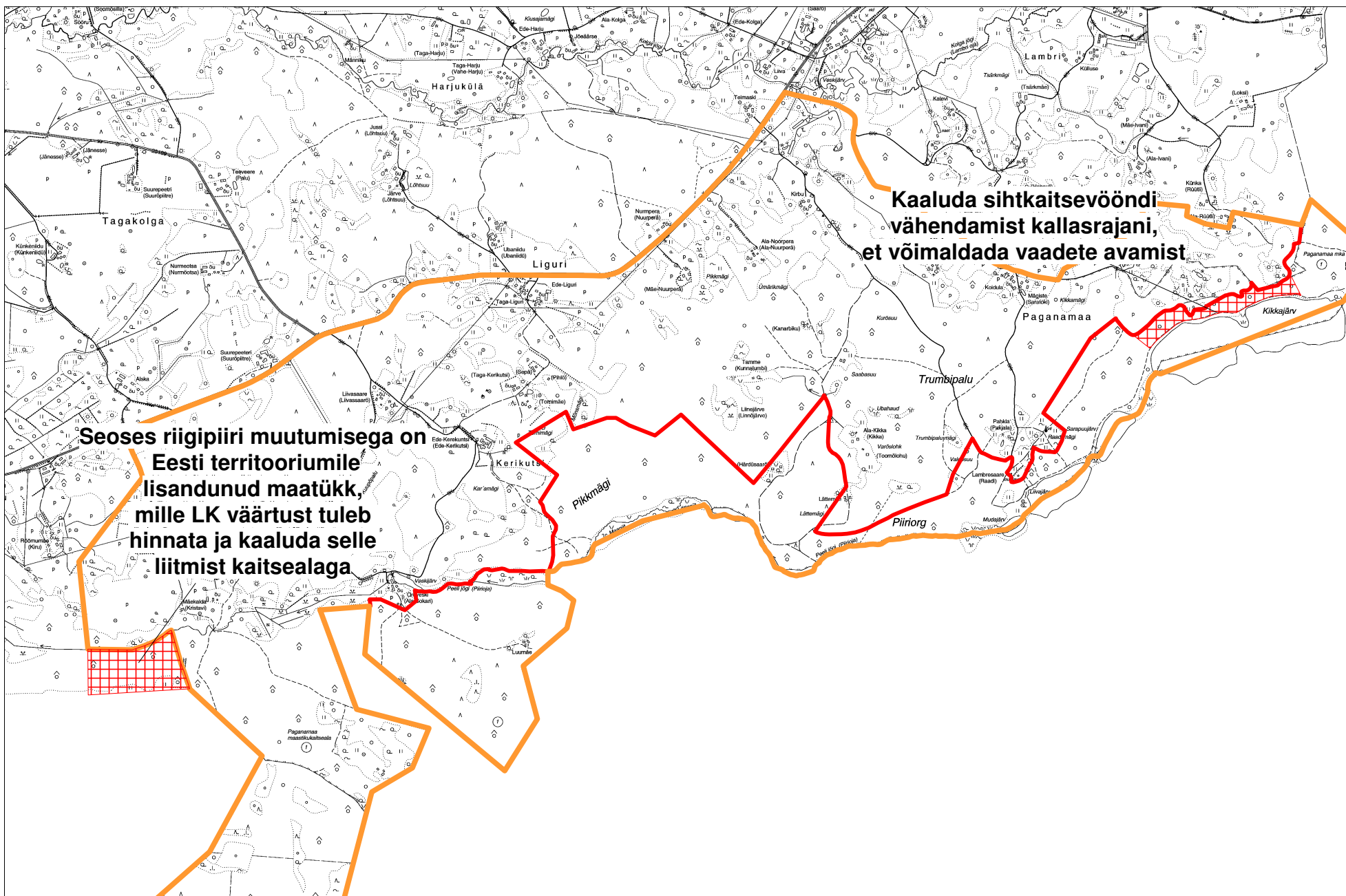
(Hintsiko SKV-sse peale tähistamise tegevusi pole planeeritud)

Paganamaa MKA- I külastuse suunamiseks vajalikud tegevused (lisaks olemasolevate radade hooldusele)

Ettepanekud Paganamaa MKA välispiiri ja sihtkaitsevööndi piiri muutmiseks

Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskiri¹

Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2006. a määrusega nr 5 ([RT I 2006, 4, 16](#)), jõustunud 20.01.2006

Muudetud järgmise Vabariigi Valitsuse määrusega (vastuvõtmise aeg, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg):

19.01.2009 nr 13 ([RT I 2009, 7, 48](#)) 1.02.2009

Määrus kehtestatakse «[Looduskaitseaduse](#)» § 10 lõike 1 alusel.

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eesmärk

(1) Väike-Palkna maastikukaitseala² (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on:

1) Väike-Palkna järve ja selle kaldal asuvate metsakoosluste kaitse;
2) EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüübi – liiva-alade vähetoiteliste järvede (3110)³ kaitse.

(2) Kaitseala maa- ja veeala kuulub vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitsevööndisse.

(3) Kaitsealal tuleb arvestada «Looduskaitseaduses» sätestatud piiranguid käesolevas määruses sätestatud erisustega.

§ 2. Kaitseala asukoht

(1) Kaitseala asub Võru maakonnas Haanja vallas Loogamäe ja Pillardi külas.

(2) Kaitseala välispiir on esitatud kaardil määruse lisas⁴.

§ 3. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.
[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

2. peatükk KAITSEKORD

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

§ 4. Sihtkaitsevööndi määratlus

- (1) Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks.
- (2) Kogu kaitseala kuulub Väike-Palkna sihtkaitsevööndisse.

§ 5. Lubatud tegevus

- (1) Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, püüda kala ja pidada jahti kogu kaitsealal.
- (2) Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal viibimine on lubatud, arvestades «Asjaõigusseaduses» ja «Looduskaitseaduses» sätestatut.
- (3) Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohtades ning õuemaal omaniku loal.
- (4) Kaitsealal on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades. Üle 30 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.
- (5) Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine ning veealal mootorita ujuvvahendiga sõitmine. Maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine kaitseala valitseja nõusolekuta on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning valitsemisega seotud töödel.
- (6) Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud metsakoosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, välja arvatud metsatööd Baltna kinnistu eraldistes 30 ja 31.

§ 6. Keelatud tegevus

- (1) Kaitsealal on keelatud:
 - 1) majandustegevus;
 - 2) loodusvarade kasutamine;
 - 3) mootoriga ujuvvahendiga sõitmine kaitseala veealal.
- (2) Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:
 - 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet;
 - 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
 - 3) väljastada metsamajandamiskava;
 - 4) kinnitada metsateatist;
 - 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
 - 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
 - 7) anda projekteerimistingimusi;

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

8) anda ehitusluba;

9) uute ehitiste püstitamine, välja arvatud teede rajamine, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks;

10) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd.

§ 7. Tegevuse kooskõlastamine

(1) Kaitseala valitseja vaatab talle kooskõlastamiseks esitatud metsateatise läbi ja annab kümne tööpäeva jooksul pärast taotluse saamist metsakoosluse liikide ning vanuse mitmekesisuse säilitamise eesmärgist tulenevalt oma kirjaliku nõusoleku või seab vajaduse korral omapoolsed tingimused.

(2) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit.

(3) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmise korral tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt «Haldusmenetluse seadusele» õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(4) Kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit, on Keskkonnaministeriumil või Keskkonnaametil keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid.

[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

3. peatükk RAKENDUSSÄTE

§ 8. [Käesolevast tekstist välja jäetud]

¹ EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimeastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; C 241, 29.08.1994, lk 175; L 305, 8.11.1997, lk 42–65; L 236, 23.09.2003, lk 667–702; L 284, 31.10.2003, lk 1–53).

² Kaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 24. septembri 1979. a määruse nr 497 «Looduskaitsealade edasise väljaarendamise kohta» ja Vabariigi Valitsuse 30. juuli 1996. a määruse nr 204 «Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ning välispiiri kirjelduste kinnitamine» baasil. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k «Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri» lisa 1 punkti 2 alapunktist 497 hõlmab kaitseala Väike-Palkna loodusala, kus tegevuste kavandamisel tuleb hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

³ Sulgudes on kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale.

⁴ Kaitseala välispiir on märgitud määruse lisas esitatud kaardil Eesti põhikaardi (mõõtkava 1:10 000) alusel, kasutades maakatastri andmeid seisuga juuni 2004. a.

Ala kaardiga saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuses ning Maa-ameti veebilehel maainfosüsteemis www.maaamet.ee).

[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

Paganamaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri¹

Vastu võetud Vabariigi Valitsuse 7. oktoobri 2005. a määrusega nr 263 ([RT I 2005, 54, 435](#)), jõustunud 21.10.2005

Muudetud järgmise Vabariigi Valitsuse määrusega (vastuvõtmise aeg, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg):

19.01.2009 nr 13 ([RT I 2009, 7, 48](#)) 1.02.2009

Määrus kehtestatakse [«Looduskaitseaduse»](#) § 10 lõike 1 alusel.

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Paganamaa maastikukaitseala kaitse-eesmärk

(1) Paganamaa maastikukaitseala² (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on:

- 1) vaheldusrikka mõhnastikureljeefiga loodus- ja pärandkultuurmaastiku kaitse;
- 2) metsa- ja niidukoosluste kaitse;
- 3) Piirioru ja sealse järvedeaheliku kaitse;
- 4) EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide – vähe- kuni kesktoiteliste mõõdukalt kareda veega järvede (3130)³ ja vanade loodusmetsade (9010*) kaitse.

(2) Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks sihtkaitsevööndiks ning üheks piiranguvööndiks.

(3) Kaitsealal kehtivad «Looduskaitseaduses» sätestatud piirangud käesolevas määruses sätestatud erisustega.

(4) Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k «Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri» lisa 1 punkti 2 alapunktist 42 hõlmab kaitseala Hintsiko loodusala ja punkti 2 alapunktist 271 hõlmab kaitseala Paganamaa järvede loodusala, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

§ 2. Kaitseala asukoht

(1) Kaitseala asub Võru maakonnas Varstu vallas Pähni, Tagakolga, Liguri ja Paganamaa külas.

(2) Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on esitatud kaardil määruse lisas⁴.

§ 3. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.

[[RT I 2009, 7, 48](#) – jõust. 1.02.2009]

2. peatükk

KAITSEKORRA ÜLDPÕHIMÕTTED

§ 4. Lubatud tegevus

- (1) Kaitsealal on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, pidada jahti ja püüda kala.
- (2) Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal viibimine on lubatud, arvestades «Asjaõigusseaduses» ja «Looduskaitseaduses» sätestatut.
- (3) Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud ainult kaitseala valitseja loal selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohtades. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud omaniku loal.
- (4) Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.
- (5) Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine. Kaitseala vetel on lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine. Maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid, mootoriga ujuvvahendiga sõitmine kaitseala vetel ja maastikusõidukiga sõitmine kaitseala valitseja nõusolekuta on lubatud järelvalve- ja päästetöödel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses.

§ 5. Keelatud tegevus

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) väljastada metsamajandamiskava;
- 4) kinnitada metsateatist;
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba.

§ 6. Tegevuse kooskõlastamine

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

- (1) Kaitseala valitseja vaatab talle kooskõlastamiseks esitatud metsateatise läbi ja annab kümne tööpäeva jooksul pärast taotluse saamist metsakoosluse liikide ning vanuse mitmekesisuse säilitamise eesmärgist tulenevalt oma kirjaliku nõusoleku või seab vajaduse korral omapoolsed tingimused.
- (2) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit.
- (3) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuse juures ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt «Haldusmenetluse seadusele» õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.
- (4) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit.
[\[RT I 2009, 7, 48 – jõust. 1.02.2009\]](#)

3. peatükk SIHTKAITSEVÖÖND

§ 7. Sihtkaitsevööndi määratlus

- (1) Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks.
- (2) Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit:
 - 1) Hintsiko sihtkaitsevöönd;
 - 2) Paganamaa sihtkaitsevöönd.

§ 8. Keelatud tegevus

Sihtkaitsevööndis on keelatud:

- 1) majandustegevus;
- 2) loodusvarade kasutamine;
- 3) uute ehitiste püstitamine, välja arvatud § 9 punktis 2 nimetatud juhtudel.

§ 9. Lubatud tegevus

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:

- 1) poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus;
- 2) tee rajamine, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustööd;

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

3) koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures metsakoosluse kujundamisel on kaitseala valitsejal õigus esitada nõudeid raieaja ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas.

§ 10. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk

(1) Paganamaa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Piirioru ja selles paikneva järvedeaheliku, sulglohkude ja metsakoosluste kaitse ning elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.

(2) Hintsiko sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on vanade lehtmetsade ja kasvukohatüübile iseloomuliku liigilise ning vanuselise koosseisu säilitamine ja taastamine.

4. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 11. Piiranguvööndi määratlus

Paganamaa piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.

§ 12. Lubatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud:

- 1) uute ehitiste, kaasa arvatud ajutiste ehitiste püstitamine, arvestades käesoleva määruse § 5 punktides 5–8 sätestatut;
- 2) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise ning uute veekogude rajamine;
- 3) uue maaparandussüsteemi rajamine.

§ 13. Keelatud tegevus

Piiranguvööndis on keelatud:

- 1) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
- 2) maavara kaevandamine, välja arvatud «Maapõuuseaduse» § 59 lõikes 2 sätestatud juhul kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohtades;
- 3) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine looduslikul rohumaal, metsamaal ning haritaval maal veekogule lähemal kui 25 meetrit;
- 4) puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel;
- 5) uuendusraie, välja arvatud turberaie, kusjuures tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus.

§ 14. Vajalik tegevus

ELF-i poolt Keskkonnaametile üle antud kinnitamata versioon

Piiranguvööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik rohu niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine.

§ 15. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk

Paganamaa piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maa kasutamisel väljakujunenud traditsioonilise pärandkultuurmaastiku säilitamine.

5. peatükk RAKENDUSSÄTE

§ 16. [Käesolevast tekstist välja jäetud]

¹ EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; C 241, 29.08.1994, lk 175; L 305, 8.11.1997, lk 42–65; L 236, 23.09.2003, lk 667–702; L 284, 31.10.2003, lk 1–53).

² Kaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 24. septembri 1979. a määruse nr 479 «Looduskaitsealade edasise väljaarendamise kohta» baasil.

³ Sulgudes on kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale.

⁴ Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil, kasutades Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid seisuga september 2004. a. Ala kaardiga saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuses ning Maa-ameti veebilehel maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).

[RT I 2009, 7, 48 – jõust. 1.02.2009]